Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетинген

1954 ИЮНЬ 27 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 128 (3065)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).
Өңнүктерниң найыралының дугайында чагаалар (1 арын).
СОВЕТ ТУРГУЗУГ: **Д. Шагдыр.**—Көдээ Советтиң ажылы мурнукузундан экижээн; Советтерниң ажылын бедик деннелче (2 арын).
Малга чем белеткелиниң ажылын кичээнгейниң төвүнче (2 арын).
В. С. Тотоев.—Найыралдың улуг күжү (2—3 арыннар).
АКШ-тың чазаанга Совет чазактың нотазы (3 арын).
В. Кызыл-оол. — Башкыларның өөредилгези суларааи (3 арын).
Т. Александров.—Чүге ындыгыл? (3 арын).
Е. Перекрестова.—Калчаа аарыг болгаш аңаа удур хемчеглер (3 арын).
Европаның профэвилелдериниң конференциязының түннел хуралы (4 арын).
Кореяның Чаңгыс аай демократтыг ада-чурт фронтузунуң ТҚ-зының корей улуска кыйгырыы (4 арын).
Чадаг-терге спортунуң талазы-биле улустар аразының эш-хуунуң ужуражыышкыны (4 арын).

ЛЕКЦИЯ ПРОПАГАНДАЗЫНЫҢ ДЕҢНЕЛИН БЕДИДЕР

Коммунистиг партияның идеологтуг ажылында лекция пропагандазы көскү черни эзлеп турар. Ол болза, марксизм-ленинизмниң чогаадыкчы идеязын нептередириниң, удуртукчу кадрларны кижизидериниң, ажылчы чоннарның калбак массаларының медерелднин бедидериниң чугула хевири болур.

Партия комитеттериниң лекторларының сөөлгү чылда номчаан лекциялары бүдүн чартык миллион ажыг, азы ооң мурнунда чылдагызындан 250 муң хөн болуп турар. Политиктиг болгаш эртем билиглер нептередириниң Бүгү-эвилел нинтилелиниң кежигүннери чыл бүрүде миллион ажыг лекцияларны номчуп келген. Чер-чер Советтериниң эргелелдери болгаш культура килдистери, көдээ ажыл-агый органнарының, комсомол болгаш профэвилелдер органнарының лекторлар бөлүктери билиглериниң янзы-бүрү адырларының талазы-биле лекциялар номчулгаларын организастап турар. Лекцияларның тематикалары хөй янзы апарган.

Бо чылдың баштайгы беш айларында шак ындыг байдалдыг номчутунган лекцияларның саны бистиң Тыва областа 2500 четкен. Ооң 40 хуузу тыва дылга номчутунган. Көдээ ажыл-агый темаларынга лекцияларның саны өскен. Лекция пропагандазының идейлиг шынары элээн бедээн.

Ынчалза-даа лекция пропагандазында четпестер бүрүн узуткатынмаан. Ам-даа хөй-хөй лекцияларның идей-политиктиг деннели чавыс болбушаан, областың ажылчы чоннарының мурнунга партияның болгаш чазактың салганы практиктиг сорулгалар-биле лекция пропагандазының харылзаазы кошкак. Бистиң лекторларывыс теорияны практикага, амыдыралга ажыглаарынче ам-даа эвээш сагыш салып, лекцияларның утказын амгы болуушкуннар-биле, коммунистиг тургузуушкунуң сорулгалары-биле ханы холбаштырбайн турар, фактылар бар. Бистиң партиявыс бодунуң бүгү ажыл-чорудулгазына марксизм-ленинизмни удуртулга болдуруп турарын база теорияның айтыыглары практикада боттанып турарын лекторлар эки билир ужурлуг. Чүгле ынчаарда оларның бүзүредилгези чоннуң медерелинге улам чедингир болур.

Областа лектор кадрларның шилилгези болгаш кижизидилгези амдаа четпес тургустунган. СЭКП-ниң чамдык райкомнары лекцияларның бедик шынарлыг болуру лекторларның составындан хамааржыр дээрзин уттуп турарлар. Ынчангаш чамдык таварылгаларда лекциялар белеткээрин база ону чон ортузунга номчуурун политиктиг болгаш ниити белеткели чавыс, биче мергежилдиг эштерге дагзып турар. Ылаңгыя Шагаан-Арыг МТС-тың ажылдакчызы эш Кызыл-оол ортумак эртемниг. Ынчалза-даа ол төөгүнүң болгаш теорияның, тускай эртемнериниң янзы-бүрү улуг темаларынга таваржып келген-не лекцияларны номчуп турар. Ооң шынарының чавызы кымга-даа билдингир.

Область организациялары хөй-хөй ниити лекцияларны районнарже чорудуп турар. СЭКП райкомнарының штаттан дашкаар лекторлары, культура эргелелиниң лекция бюрозу, политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир нинтилелдиң кежигүннери боттары лекциялар чогаадып биживейн, а чорудуп бергилээн лекцияларны тус-тус районнарның, колхозтарның мурнунда турар сорулгалар-биле холбаштырбайн турар. Ол четпестерни шиитпирлии-биле узуткаары чугула.

СЭКП ТҚ-ның сентябрь болгаш февраль-март Пленумнарының шиитпирлеринге база партияның болгаш чазактың көдээ ажыл-агый айтыыгларының талазы-биле доктаалдарынга холбаштырган темаларга лекциялар номчулгалары четпес чоруп, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң мурнакчыларының дуржулгалары кошкак нептеретинген. Политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир нинтилелдиң шугуму-биле беш айларның дургузунда номчутунган 907 лекцияларның аразында көдээ ажыл-агый мурнакчыларының дуржулгазының дугайында үүгле 13 удаа лекциялар номчутунган. Шажын үдүлгезинге удур лекция пропагандазы дыка четпес чоруп келген.

Чайгы үеде областа лекция пропагандазының сорулгалары улуг. Көдээ ажыл-агый билиглериниң, ооң чедиишкиннериниң болгаш мурнакчы дуржулганың пропагандазын күштелдирери чугула. Областың, боттарының районнарының мурнакчы колхозтарын, кижилерин эки билири, мурнакчы дуржулга дугайында литератураны өөреңири, ону боттарының лекцияларын дамчыштыр бүгү колхозтарга нептередири лектор бүрүзүнүң чугула хүлээлгези.

Бүгү делегей байдалының айтыыглары база Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың даштыкы политиказы лекция пропагандазынга кол черни эзлээр ужурлуг. Ажыл-агыйның капиталистиг системазындан социалистиг системазының артык чоруун, ССРЭ-ниң тайбыңны болгаш улустарның айыыл чок чоруун камгалаар даштыкы политиказын тайылбырлавышаан, империализмниң амгы күштелип турар чөрүлдээлеринге анализти бээр херек. Социализм тургузуушкунуна улус демократия чурттарының чедиишкиннерин, тайбың талалакчыларының күчүлүг шимчээшкининиң амгы үе чадазын, америк империализмниң агрессивтиг политиказының дугайын лекцияларга калбаа-биле тайылбырлаар. Коммунизм тургузуушкунуна шаптыктыг шажын үдүлгезиниң артыышкыннарын ажып тиилээринге бистиң лекция пропагандавыс улуг рольдуг. Шажын үдүлгезинге улуг лекциялар номчулгаларын улам күштелдирер херек.

Совет Тываның он чылының байырлалына холбаштырган лекцияларның номчулгаларын калбартыр. Он чылдың дургузунда Тываның социалистиг көдээ ажыл-агыйының чедиишкиннерин, үлетпүрнүң болгаш транспорттуң хөгжүлдезин, тыва улустуң национал хевирлиг, социалистиг утка-шынарлыг культуразының өзүлдезин, ССРЭ-ниң улустарының, ылаңгыя улуг орус улустуң тыва улуска көргүскен улуг дузаламчызының дугайын, тыва улустуң чаагай амыдыралының болгаш чечектелиишкининиң дугайында Коммунистиг партияның, Совет чазактың соксаал чок сагыш салыышкыныының дугайын ол лекцияларга көргүзери чугула.

Кижилерниң медерелинде феодализмниң болгаш капитализмниң артыышкыннарынга, буржуаз идеологияның болгаш буржуаз национализмниң илерээшкиннеринге удур эптеш чок демиселди чорудары, совет кижилериниң революстуг серемчилелин чайгылыш чок бедидери, оларны совет күрүненің экономиктиг болгаш камгалал күчүзүн бижыглаарынга мобилизастаары лекция пропагандазының чугула сорулгазы. Лекцияларның шынарын экижиндерде лекторларның идей-теоретиктиг болгаш методиктиг деннелин доктаамал бедидер, а лекторлар боттарының билиин үргүлчү байыдар херек.

Лекция пропагандазын бүгү хемчеглер-биле калбартыры, ооң шынарын сайзырангайжыдары, бар четпестерни узуткаары, пропаганда ажылын коммунистиг тургузуушкунуң улуг сорулгаларының деннелинге чедир көдүрери бүгү парторганизацияларның кошкадып болбас ажылы болур.

Корей Улус Демократтыг Республиканың даштыкы херектер министри Нам Ир В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинның мавзолейинге чораан

Женевада даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралынга чораан КУДР-нуң даштыкы херектер министри Нам Ирге баштаткан Корей Улус-Демократтыг Республиканың төлээлери Женевадан Пхеньянче эрттип бар чыда июнь 23-те Москвада чедип келген.

Июнь 24-те Корей Улус-Демократтыг Республиканың даштыкы херектер министри Нам Ир КУДР-нуң ССРЭ-де онза болгаш бүрүн эргелиг элчини Лим Хэге үдедип алгаш В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинның мавзолейинге чораан болгаш чечектер салган.

Чечектер салыышкыныының үезинде ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң протокол килдизиниң эргелекчизи Л. Ф. Теплов киришкен.

(СЭТА).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

Москва. Садово-Кудринск кудумчузунда онзагай бажыңга А. П. Чехов 1886 чылдың күзүнүнден эгелээш дөрт чыл чурттаан. Ол бажыңга А. П. Чехов «Хову» деп тоожуну, «Иванов» деп шиини бижээн болгаш «Имиртиңнерде» деп рассказтарның чыындызын парлалгага белеткээн.

Чурукта: чоокку үеде А. П. Чеховтуң литератур-мемориаль музейи ажыттынар Садово-Кудринск кудумчузунда бажың.

Чуруу **И. Кошельковтуу.**
СЭТА-ның пресслишези.

А. Чехов болгаш М. Коцюбинский

ЧЕРНИГОВ. Областың ажылчы чоннары улуг орус чогаалчы А. П. Чеховтуң тураскаалын мөңгези-биле тураскаап турар. Чогаалчының өлген хүнүнден бээр 50 чыл болганын холбаштыр хоорайларда болгаш суурларда кежээлерни чорудуп, лекцияларны номчуп, делгелгелерни организастаан.

Черниговтуң М. Коцюбинский атыг литература-мемориаль музейинде солун документилерни чыгган. Олар Украин литератураның классигиниң Чеховка улуг ынааның дугайын чугаалап турар. Мында Коцюбинскийниң библиотеказындан Чеховтуң чогаалдарын делгээн. Таганрогтан Коцюбинскийниң автографтыр рассказтарының фотохоолгаларын алган. Украин чогаалчы 1903 чылда Чеховка ном белекке берген.

Коцюбинский бодунуң чамдык рассказтарын Чеховтуң чогаал саңлдары-биле бижээн. Коцюбинский Чеховтуң чогаалдарын украин дылче очулдуруп турган.

Черниговтуң музейи Ялтада болгаш Таганрогта Чеховтуң музейлери-биле сырый харылзааны тудуп турар.

(СЭТА).

Куйбышевтиң тудуушкунунуң дөрт чыл оюнга уткуштур

КОМСОМОЛЬСК СУУР (Куйбышев области). Куйбышев ГЭС-тиң тудуушкунунуң дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаал үндүрген хүнүнден бээр августа 4 чыл болур. Ол хүнге чедиишкинниг ужуражыр дээш тудугжулар социалистиг чарышты калбартып турар. Куйбышев хоорайдан ырак эвесте Сок хемниң чанында дагларда турар даш чууруп бузар ийиги заводтуң шылгалдазы доозулган. Июнь 23-те бүдүрүлге баштайгы чүс-чүс кубометр бүдүрүлгеге херектиг чуурган дашты берген. Чаа заводтуң продукциязы Волганың солагай талакы эриинде демир бетоннарның, суг плотиналарының тудуушкунунга баар.

ГЭС-тиң тудуун кылып турар черде бетон салыышкынынга кол инженер Жидковтуң участогу шылгарап турар. Ол участоктуң бетон салыкчылары бир дугаар-ла бетон насозун шиңгээдип алган. Ол участок бетон салыышкынының бот-үнезин чиигедип, ажылчын күжүн шын таарыштырып база тудут материалдарын камныы-биле чарыгдап тургаш, бо чылын бир миллион ажыг рубльди камнап алган.

(СЭТА).

Сталинградтың чаа тудуглары

СТАЛИНГРАД. Ай санында сталинградчыларның чүс-чүс өг-бүлелери чаа бажың алганының доюн кылып турар. Июнь 23-те хоорайның Сталинский болгаш Красноармейский районнарынга элээн каш хөй квартиралыг бажыңнарның тудуу доозулган. Трактор заводунуң суурунда сес каът бажыңны дужааган. Ол бажыңның алды каъдың гостиница кылган. Тайбың кудумчузунда туттунган хөй квартиралыг бажынче чурттакчылар көжүп кирген.

Ам тудуг ажылдарын 400 объектилерде чорудуп турар. Үлетпүр бүдүрүлгелерин, чурттарны бажыңнарын, школаларны, эмнелгелерни, культура албан черлериниң тудугларын тудуп турар.

Чоокта чаа Сталинград чаа демир орук вокзалы-биле деритинген. Планетария долгандыр девискээрниң чаагайжыдылгазының талазы-биле ажылдар дооступ турар. Көдээ ажыл-агый болгаш педагогика институттарының, ийи гостиницаның, күш-ажыл ордузунуң, харылзаа бажыңының, кино театрның тудуглары туттунуп турар.

Бо чылын 150 муңдан эвээш эвес дөрбелчин метр чурттарны шөлүн, элээн каш үлетпүр бүдүрүлгелерни, ооң иштинде аъш-чем үлетпүрү, культура албан черлери турар чамдык тудугларны ажыглалга киирер деп турар.

(СЭТА).

Пландан ажыр хөмүр даш

ТУЛА. «Тулауголь» комбинаттың дагжылары Шахтёр хүнүнге чедиишкинниг ужуражыр дээш чарышты калбартып турар. Чартык чылдың программазын кууседи турар бүдүрүлгелерниң саны хүннүң-не өзүп турар.

Июнь 23-те Цекинуголь трестининиң № 9/12 болгаш № 14 шахталарының, Глубоковск трестининиң № 6—БИС болгаш № 8 шахталарының коллективтери болгаш Болоховуголь трестиниң-даа чамдык шахталарының коллективтери алды айларның оттулар чүүл тывыжының хуусаа бетинде күүсеткенин дыңнатканнар.

Ам комбинаттың II шахталары хереглекчилерже пландан ажыр хөмүр даштыны чорудуп турар.

(СЭТА).

Свердловск область. Первоуральск хоорайда чаа бажыңнар.
Чуруу **А. Граховтуу.** СЭТА-ның пресслишези.

Сталинабадтың пөс-таавы комбинадының цехтеринге беш минутаның тускай чапсарының аразында-ла күш-культура зарядказын кылып турар.

Чурукта: цехтериниң бирээзинде ажылчыннарның гимнастика кылып турары.

Чуруу **Б. Зайцевтии.**
СЭТА-ның пресслишези.

Бир колхозтуң шөлдеринде дөртен тракторлар болгаш үжен комбайннар

ВУЛКАНЕШТЫ (Молдав ССР-де). Маленков аттыг көдээ ажылагый артели Молдавияда улуг колхозтарның бирээзи. Маңаа 7 муң 400 гектар тарааны кезер. Тараа кезиишкинин 10 ажыл хүнүнде эрттирери-биле Вулканештск МТС колхозче 13 комбайнныг колоннаны чоруткан. Шөлдерниң булуң болгаш эпчок черлерин, а ол ышкаш деңдески эвес черлерни кестирер тараа кезер боду октаар 50 машиналарны болгаш аът машиналарын чоруткан.

Маленков аттыг колхоз—калбак механизастатынган ажыл-агый. 40 хире тракторлар тарымал тооруктуң, кукурузаның, хөвеңниң одуруг аразының ажылдап кылыышкынында ажылдап турар. Хову ажылдарын 7 агрономнар удуртуп турар.

Чүс хире машиналар болгаш механизмнер колхоз бүдүрүлгезиниң өске-даа адырларында ажылдап турар. Хову-шөлдериниң үрегдекчилеринге удур демиселди көдээ ажылагый ужар-чүүлүнүң ужудукчуларынга тааскан. Машиналарның дузаламчызы-биле мал чемнерин белеткээрин, ажылдап кылыышкынын, огородтарның суггарылгазын чорудуп турар. Колхозта чаа суг хөөлбээн тургузуп турар суг-суггарылга отряды ажылдап турар.

(СЭТА).

ӨҢНҮКТЕРНИҢ НАЙЫРАЛЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА ЧАГААЛАР

(Москваның болгаш Тываның школачыларының бижиглежиишкин)

Тыва автономнуг областың школачылары-биле Москваның чамдык школаларының өөреникчилери элээн каш чылдарның иштинде чагаалажып турарлар. Ужурашпаан өңнүктерниң чагааларын Москвада камныг кадагалап, оларның айтыыгларынга чогуур харыыларны берип, ылаңгыя Москваның хевирлерин, хана солуннарны, эң эки сочиненелерни, чуруктарны болгаш пионерлерниң бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң материалдарының чыындыларын үргүлчү кады чорудуп турарлар.

Бистиң уругларывыстың амыдыралы байлак болгаш янзы-бүрү, ынчангаш оларның чагааларында янзы-бүрү айтыыглар көдүрлүп турар. Ылаңгыя комсомол болгаш пионер ажылының дуржулгазын солуштурары, башкыларның удуртулгазы-биле быжыг билигниң, өөредилгениң бедик шынарлары дээш өөреникчилериниң чүткүлдүг демиселиниң талазы-биле рассказтар, пионерлериниң сборларына болгаш кежээлеринге база лагерьлерге, походтаашкыннарга сонуурганчыг дыңнадыглар,чоокта чаа номчаан номнарының дугайында маргылдаалар, Төрээн чурттунга бараан болурунуң база институтка өөредилгелер дугайында үнелиг бодалдарны чугаалап турарлар.

Москвада № 76 уруглар школазының пионерлеринге Тээли школазының өөреникчилериниң бижээни болза:—Төрээн чурттуң чечектелиишкининиң херээнге бүгү амыдыралды бээр... Ол сорулгадан артык ыдыктыг чүве чок!—деп кыйгырбышаан, үргүлчүлеп бижээни: «Бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкунунуң херээнге боттарывыстың бүгү күштеривисти, аргаларывысты, билиивисти бээр—деп таңгыракты берген болгай бис».

Москвада оолдарның № 59 ортумак школазынга Сарыг-Булуң школазының өөреникчилериниң бижээни:—«Капиталистиг чурттарда ажылчы чоннарның уругларының амыдыралын бодаарга безин коргунчуг. Олар дүмбей болгаш өөрүшкү чок. Чаа хүннер бүрүзү оларга дүреңгини, ашты, коргунчуг өлүмну эккеп болур, оларның төрелдери кандыгдаа үелерде ажыл чок болу берип болурлар. Тиилээн социализмниң чуртунда ындыг чүве чок. Бистиң келир үевис хандыртынган, бистиң мурнувуста бүгү оруктар шупту ажык—чүгле өөрен, а ооң соонда Төрээн чурттуң чаагай чоруунга ажылдап бер. Ынчангаш эки-ле ажылдаар болзунза, улуг хүндүлелдиг болур сен, бистиң чуртувус уламна каас чараш болур, ооң-биле чайыннанчак келир үе—коммунизмни дүрген чоокшуладыр бис».

Чаа-Хөл школазының өөреникчилери:—Бо чылдың күзүнүнде бистиң область РСФСР-ниң составынга киргениниң он чыл оюн өөрүшкүлүүбиле байырлап эрттирер. Бо каш чылдарның дургузунда бистиң тывавыстың амыдыралы үндезини-биле өскерилген. Мерген угаанныг Коммунистиг партияның удуртканы чуртка чурттап турар бистер кончуг аас-кежиктиг-дир бис. Боттарывыстың делгем ажык эжиктиг чаа, чараш бажыңнарывысче кирип чыда, ёзулуг эзлери-дир деп чүвени билип каар бис—деп бижээннер.

Төрээн крайның чараш чаагай бойдузунуң дугайында Кызыл-Мажалык школазының өөреникчилери, солун пионер сборларының дугайында Шагаан-Арыгның ортумак школазының өөреникчилери бижип турарлар.

Өөреникчилериниң бижиглежиишкини дыка улуг кижизидикчи ужурдузалыг. Қажан Тываның өөреникчилериниң чагааларын номчуп азы катап номчуп олурунда күш-ажылче, өөредилгеге чогаадыкчы күжениг изиг күзел-биле долдунар, Төрээн чуртка, Коммунистиг партияга, Совет чазакка ынакшылдың чалбыыжы-биле чылаан аныяк совет чалыы назын хүннээректеп ажыттынар. Ленин — Сталинның партиязынга удурткан, коммунистиг тургузуушкунну тудуп тургузуп турар чоннуг Төрээн чурт дугайында бодалдар, бүгү чоннуң күш-ажылынга бодунуң үлүүн киирерин күзээн кайгамчыктыг изиг күзелдер совет школачыларның чагаазын кызыл удазын-биле дамчып эрттип турар.

Бижиглежиишкин бистиң уругларывыстың билиин байыдып, оларны Төрээн чурттуң өөренирине улуг сонуургалче кыйгырып турар болгаш совет уругларның эп-найыралын быжыглап турар. Школачыларның бижиглежиишкини дириг чогаадыкчы совет патриотизмни кижизидериниң аргазын берип турар.

№ 124 школаның өөреникчилериниң Чадаананың өөреникчилеринге бижээни болза: — «Бистер күрүненің төөгү библиотеказының делгелгезинге чордувус. Ооң экспонаттары акы-дүмалышкы улустарның политиктиг, экономиктиг, культурлуг харылзааларының дугайын катап каттыжарының мурнундан бээр делгем-биле чугаалап турар. Бистер алгы-биле шып каан ыяш картыг улуг номну көрген бис. Ол 1574 чылда Львовка эң баштайгы орус өрүкчү Иван Фёдоровтуң үндүргени «Львовтуң Апостолу-дур». Ол ном Украинага ном парлалгазының эгезин салган. Қатап каттышканының соонда орус болгаш украин улустар хаан ёзузунга болгаш даштыкы эжелекчилерге удур кады демисежип келгеннер... В. И. Ленинниң «Майның хүннеринде Харьковка» деп брошюрага эге сёстү парлаан чогаалының дөрткү томун база делгээн... Советтериниң эрге-чагыргазы дээш украин улустуң демиселиниң дугайын, ССРЭ-ниң улустарының бузулбас эп-найыралының, Украин Совет Социалистиг Республиканың чечектелгишкини база бүгү совет улус-биле кады коммунизмни бүзүрелдин-биле тургузуп турарының дугайын көргүзүп турар материалдар дыка хөй».

СОВЕТ ТУРГУЗУГ

Көдээ Советтиң ажылы мурнукузундан экижээн

Өвүр районнуң Солчур көдээ Совединиң организас-массалыг ажылы 1954 чылдың эгезинге чедир четпес болуп, районнуң өске сумулар Советтериниң ажылындан куду деңнелде тургустунган турган. Ам ол көдээ Советтиң ажылы эде тургустунган.

Көдээ Совет бодунуң ажылын план ёзугаар амыдыралга боттандырып, ажыл-агыйга организакчы ролюн күштелдирип, депутаттар болгаш актив-биле ажылды экижиткен. Сессияны баш удур эки белеткелдиг эрттирип, үндүрген шинтпирлериниң күүселдези дээш хыналдаларны боттандырып турар.

«Коммунизмче орук» колхозту организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарын кичээнгейниң төвүнге салган. Көдээ Советтиң 13 депутаттарындан 10 кижи колхоз бүдүрүлгезинде быжыглатынган, олар колхозтуң мал фермаларында, хову, тудуг бригадаларында үлегерлиг ажылдап турарлар. Колхоз часкы тарылганың планын районнуң өске колхозтарындан мурнап доозуп, кызылтастың тарылгазын 120 хуу күүсеткен. Чайгы чер аңдарылгазын 120 хуу күүсеткен.

Колхозчу малчыннарның аразында чаруштың социалистиг хүлээлгелери эки күүсетинип турар. Бүгү малчыннар 127 инектен 127 бызааларны, 48 белерден 47 кулуннарны, 1145 хойдан 1145 хураганнарны, 1235 өшкүден 1235 анайларны өстүрүп алганнар.

Малдың чайлаглаашкынын көдээ Совет биле колхоз баштаар чери таарымчалыг планнаан. Ам колхозтуң бода малын Шивилгде, Төргүннерде, Бора-Шайның чайлагларында, шээр малды Мугурнуң чайлагларында, чылгыны Бора-Шайда организастыг чайлагладып үндүрген. Колхозчуларның хуузунда малын 2 кезек кадатта үзүп тургускан.

Колхоз тудуунуң темпизин дүргедеткен. Чурталганың 16 бажыңнарының ханазы, ооргазы кылдынган, 5 бажыңның тудуу шуут доозулган. Малдың үлегерлиг үш кажаалары-ның тудуун дооскан. Хүн-бүрүнүң ажыл нормазын тудугжуларда Калга-оол, Дензин-оол, Чук, Кончукпан, Амырбит олар 100—120 хуу, тергебиле чиңгис сөөртүп турар Хүреңоол 120—130 хуу чедир күүседип турарлар.

Колхозчу суурну чаагайжыдып, чурталга бажыңнарының чанында ыяштар тарып, херимнерни кылган. Суурда тускай садты база тараан.

Көдээ Советтиң депутаттары А. Шаалы, С. Бюрбю, Х. Норбу, К. Сазыг олар боттарының хүлээлгелерин ак-сеткилдиг күүседип турарын демдеглээри чугула.

Д. ШАГДЫР.

Чурттуң хоорайларында

Сталино область. Дайын сөөлүндеги чылдарның дургузунда Горловка Донбасстың эң чараш хоорайларының бирээзи кылдыр хуулган. Көрүштүг чараш хөй каът бажыңнар туттунган, кудумчулар асфальтылатынган, муң-муң ыяштарны олурткан.

Чурукта: Горловкада Хрущев аттыг кудумчу.

Чуруу **С. Гендельманныы.** СӨТА-ның пресслишези.

Бышкан билигниң атестаттары

Кызылда ажылчын аныяктарның кежээки школазынга эрткен өөредилге чылынга дөмейлээрге бо чылын 50 кижи немешкен. Олардан 27 кижи бышкан билигниң аттестадын дужааганнар, ол болза, эрткен чылдан 10 кижи хөй болган.

Тергиин эки болгаш эки демдектерлиг доосканнарның аразында шагдаа чериниң ажылдакчылары А. Дубасов, И. Дудин, дааранылга комбинадында Н. Рябова, область эмнелгезинде З. Барабашина олар бар.

Бышкан билигниң аттестадын чедип алыр дээш олар ажыл шагындан дашкаар шыңгыы хүн чурумнарын тургусканнар. Эш Н. Рябова алдыгы класска өөренип тургаш-ла башкы институдунга өөренирин оралдажып турган. Өске-даа тускай эртемнерни чедип алырын Л. Бреславская, Н. Иванова, Т. Птичкина, Г. Кафтасьев, Л. Спирина олар баш бурунгаар шилип ап турганнар.

Өөрүшкүлүг манап турганы Х-гу классты доозарының хүннери чедип келген. Олар чедишкинниг өөренип дооскан, бышкан билигини аттестады оларның холунда. Оларның иштинден инженерлер, эмчилер, башкылар, агрономнар болуруп күзеп турарлар хөй. Ылаңгыя В. Пахомов көдээ ажыл-агыйның академиязынга, С. Тореев Свердловтуң политехниктиг институдунга, Н. Сермавкина, Т. Птичкина, З. Барабашина эмчи институдунга, А. Дубасов, И. Дудин, В. Зубарев Иркутскийниң юридиктиг институдунга кирер күзелин илереткеннер. Олар боттарының күзелин чедип алыры чугаажок.

Ажылчын аныяктарның кежээки школазының өөреникчилери башкылар коллективинге болгаш ылаңгыя клазының удуртукчу башкызы А. М. Кузьминага, математика башкызы Т. П. Пожидаевага сагыш-сеткилиниң улуг өөрүшкүлелин илереткеннер.

А. БОБКОВА.

Бии-Хемниң Ленин аттыг колхозунда

Малды организастыг чайлаглаткан

Колхоз малын семиртип алыр дээш ооң чайлагладыышкынын эки белеткелдиг чоруткан. Зооветажылдакчылар болгаш мал фермаларының эргелекчилери чайгы одарларны, мал турар черлерни шилип алган. Чайлагларда мал кажаалары эки деритинген болгаш малчыннарның чүртаар бран-сууру таарымчалыг кылдыр тургустунган.

Колхоз баштаар чери бүгү чүзүн малдарны одарладырының планын чогаатган. Хойжулар үш коъдан хойну Тарлаг бажының Ажыкта, оон өске малчыннар 3 кезек үскен инектерни болгаш чылгыны Сорулугда база Ажык-Бажында организастыыбиле одарладып турар.

Күрүнеге эьт, дүк дужаар планын ажырган

Эьт дужаарының күрүне планын колхоз 180 хуу, дүк планын 150 хуу күүсеткен. Пландан ажыр дүк дужаалдазы үргүлчүлеп турар. Ол ышкаш күрүнеге сүт, саржаг дужаалдазы чоруп турар.

Тудуг бригадазында

Тудуг бригадазы чаа контораның ханазын дөгере туткан болгаш тараа урар улуг чаа складты доозар четкен, 2 амбарны, чаа шывыглыг шаңны тутпушаан, эрги шывыглыг шаңны септеп дооскан. Тудугжулар Тарлаг суурнуң чаагайжыдылгазынга идепкейлиг киржип турар, суурда 2 чаа көвүрүгү болгаш клубта киноаппарат турар чаа өрээлди туткан.

К. ОЮН.

Малга чем белеткелиниң ажылын кичээнгейниң төвүнче

Сиген кезилдезинге белеткелди дооскан

Ниитиниң малынга быжыг чем суурну тургузар дээш Чөөн-Хемчикте «Октябрь 30 чылы» колхозтуң кежигүннери хайыышкыныг ажылдаан. Ооң түннелинде колхозчулар сиген кезер 7 машиналарның, 5 дырбааштарның, 41 хол кадыырларының, 37 хол дырбааштарының, 40 аъттың үүрмек дериг-херекселдериниң септелгезин дооскан.

Колхозтар сиген шөлүнден бедик дүжүттү алыры-биле 85 гектар шөлдү суггарып сайзыраткан.

Септелге ажылынга дарганнардан эштер Шулуужук, Чазыг-оол олар эки ажылдап, үлүг нормазын 150—175 хуу күүседип турганнар. Колхозчулар сиген кезилдезинче организастыг кирип, ол ажылды кыска хуусаада доозарынче бүгү күжүн эвилелдеп турарлар.

К. МАШПАК-ООЛ.

Белеткел четпес чорутунган

Ниитиниң мал ажылы—көдээ ажыл-агыйның бир кол чугула адыры. Мал чемин четчири-биле бөлеткеп алыр болза, мал ажылын хөгжүдериниң планын чедишкинниг күүседиринге шинтпирлиг ужур-дузалыг болур. Сиген кезилдезиниң сезону ам эгелеп турбуже, аңаа белеткел Улуг-Хем районда багай чорутунган, кыш дургузунда малды чем-биле бүрүн хандырар дээш баш бурунгаар кылдынып турар ажылдар кончуг эвээш.

Шагаан-Арыг МТС сиген белеткелинин, а ол ышкаш сиген кезер машиналарны болгаш одарларны экижидер ажылдың талазы-биле планын чыл келген тудум-на күүсетпейн турган. Эрткен чылдың алдагдалдарын МТС өөренип көрбээн. Июнь 20-ге чедир сиген кезер боду чоруур машиналарның чүгле бирээзи септетинген, тракторнуң прицептиг сиген кезер машиналарының септелгези доозулбаан болгаш сиген кезер машиналарның машинистериниң штады четчелетинмээн. МТС силос хээндектээр машиналарның септелгезин амдаа эгелевээн.

Шынаа, одар черлерни экижидер талазы-биле ажылды МТС болгаш колхозтар чорутпайн турар. Сиген шөлдериниң чамдык кезиндە дөңгелчиктер, оңгул-чиңгил черлер болгаш ыяш, даш үүлдер бар. Ол шөлдерни дескилээр, сайзырадыр дугайында хемчеглер чорутунмаан. Эрткен чылда ындыг черлерге сиген кезер машиналар, сиген бөлер дырбааштар үргүлчү үрелип турган. Колхозтарның хөй кезии аъттың сиген кезер машиналарының, дырбааштарның септелгезин дооспаан болгаш силос салыр онгарларны белеткеп албаан.

Сиген ажаап, алыышкыны болза, сезоннуг ажыл болур. Сигенниң чечектелир үезинге чедир кестинген сиген хөй чемиштиг болур, сиген белеткелинге кандыг-даа хожудаашкын ооң ажаап алыышкынынга улуг чидириги таварыштырар. Сигенни дүргеп болгаш хорамча чокка ажаап алыр дизе, бүгү болдунар аргаларны чөп ажыглаар херек. Ам кол сорулга болза, сиген кезер машиналарының, сиген бөлер дырбааштарның болгаш силос хээндектээр машиналарның септелгезин кончуг шалыпкын доозары болур. Колхозтар болгаш МТС мал чеминиң белеткелиниң планын тараа ажаап алыышкынының эге үезинге чедир долдур болгаш ажыр күүсеткен турар дээш эң-не шинтпирлиг, шыңгыы ажылдаары чугула. Мал чемнериниң белеткелин чедишкинниг доозарының херээн районнуң партия, совет организациялары тодаргай удуртуру негетинип турар.

И. ОЛДЫРЕВ.

МТС-тиң чөвүлелинге илерээни

БАЛГАЗЫН. **(Телефон-биле).** Таңды районнуң Балгазында машина-трактор станциязының июнь 22-де болган чөвүлелинге сиген кезилдезинге белеткел дугайында айтырыгны колдап чугаалашкан. Колхозтар-биле чардынган керээ ёзугаар МТС бо чылын 5 муң гектарның сигенин кезер планныг. Бо талазыбиле МТС-тиң белеткелин чөвүлел багай эвес деп көрген.

Боду чоруп кезер 3 машина, бирээзи-ле 12 дырбааш ап чоруур 2 трактор, сигенниң тогланчызын бөлдүрер 2 машина база копна салыр 4 машина болгаш өске-даа кожулда херекселдер мал чеми ажаап алырынга белен. Мооң-биле кады механизатор кадрларны белеткээри-биле «Революцияның чалбыыжы» колхозтан 16, Жданов аттыг колхозтан 14 кижини эш Антоновтун удуртулгазыбиле тускай өөредип турар.

Машина-трактор станциязының белеткели чүгээр-даа болза, ооң хамаарылгазында колхозтарда байдалды чөвүлел дыка четпес деп көрген. «Революцияның чалбыыжы» колхоз 50 гектарның шөлүн суггарып, 26 гектар чаа сиген шөлдерин шиңгээдип алган болза-даа, кезилдеге белеткел дугайында айтырыгны колдап чугаалашкан. Колхозтар-биле чардынган керээ ёзугаар МТС бо чылын 5 муң гектарның сигенин кезер планныг. Бо талазыбиле МТС-тиң белеткелин чөвүлел багай эвес деп көрген.

Боду чоруп кезер 3 машина, бирээзи-ле 12 дырбааш ап чоруур 2 трактор, сигенниң тогланчызын бөлдүрер 2 машина база копна салыр 4 машина болгаш өске-даа кожулда херекселдер мал чеми ажаап алырынга белен. Мооң-биле кады механизатор кадрларны белеткээри-биле «Революцияның чалбыыжы» колхозтан 16, Жданов аттыг колхозтан 14 кижини эш Антоновтун удуртулгазыбиле тускай өөредип турар.

Балгазын МТС бодунуң хамаарылгазында колхозтарын сиген кезилдезинге четпес белеткендирип турар. Сигенни чемгир, малга эки хоолулуг үезинде ажаап алырынче кичээнгейни салып, амгы кол күштү олче угландырары чугула.

Советтерниң ажылын бедик деңнелче

Улуг-Хем районнуң көдээ (суму) Советтериниң ажылында четпестер дугайында бижикчилериниң шүгүмчүлелдиг чагааларын «Шын» солуннуң редакциязы алган.

Хендергеде бижикчи эш **Б. Тюлюштуң** бижээни болза:—Хендерге суму Совединиң организас-массалыг ажылы дендии куду деңнелге четкен. Совет план чок ажылдап келген. Ол суму Совединиң даргазы эш Дөмүр-оол колхозчу ажыл-агыйны шуут сонуургап көрбейн турар. Эрткен часкы тарылганың үезинде Маленков аттыг колхозтуң хову ажылының турлагларынга ол чаңгыс-даа катап барып көрбээн. Ол ышкаш колхоз бүдүрүлгезиниң өске бригадаларының болгаш фермаларының ажылыбиле таныш эвес. Колхозчу амыдыралдың айтырыгларын Советтиң сессияларынга чугаалажып көөрүн-даа сонуургаваан.

Көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдези дээш демиселге Советтериниң органи. СӨКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шинтпириниң негелдезин амыдыралга боттандырарын ол суму Соведи уттупкан турарынга канчап-даа эптежип болбас.

Сумуда чеди чылдың школазы бар. Ооң келир өөредилге чылында оттулар ыяжы чүгле 33 хуу белеткетинген. Күрүнеге дүк, эьт, сүт дужаар ажыл ол сумуда эң-не оожум темпилиг чоруп турар. Совет бодунуң депутаттарының, активинин күжүнге даянып ажылдавайн келген.

Депутат—чоннуң айбычызы-ла болгай. Ол идегелди суму Совединиң депутаттары эштер Комбужук, Менди, Дадар-оол олар багай күүседип турарлар. Эш Комбужук суму Совединиң секретарында ажылдап турар. Бот-онаалда үндүрүүнден кирген 700 рубльди, хөй уругларлыг иелерге күрүненің тывыскан акшазындан 719 рубльди ол самчыгдаан.

Депутат эш Мендижик херээженнер Совединиң даргазы хүлээлгезин багай күүсеткен болгаш аморальдыг үүлгедишкиннер кылып турар апарган. Депутат эш Дадар-оол колхоз даргазы хүлээлгени күүседип тургаш, нинтиниң хөренгизин төтчеглээни илерээн.

* *

Ийи-Тал көдээ Советтиң даргазы эш Белек, секретары эш Дартай-оол оларның багай ажылдап турарының дугайын бижикчи эш **В. Санчай-оол** бижээн:

— Көдээ Советтиң ол удуртукчулары үргүлчү арагалап, ажылын сандарадып турарлар. «Алыр акшаңны арагалаашкынга ажыглаптывыс, ам-даа биче манап көр»—деп олар уруглар иелериңге бо-ла чулчуруп чугаалай бергилээн олургулаар.

Күрүненің хөй уругларлыг иелерге дузаламчы кылдыр үндүрүп бергени 3 муң ажыг рубльди олар бо чылдың апрельде самчыгдааннар. Ынчангаш хөй уругларлыг 14 иелер апрельде акша албааннар. Алды уругларны төрээн болгаш кижизиткен эш Т. Анай-Саар, дөрт уругларлыг эш Х. Долдай олар 4—4 айлар дургузунда акша албааннар.

Бо дугайында иелериниң райкүүскомга бижээн билдириишкиннери хөй. Ооң харыызы мынчага чедир чок.

ССРЭ-НИҢ УЛУСТАРЫНЫҢ АКЫ-ДУНМА ӨГ-БҮЛЕЗИНДЕ

Найыралдың улуг күжү

Бистиң чуртувустуң улустарының найыралының күжү төтүнмес. Ындыг найырал кижи-төрелгетениң төөгүзүнде туруп көрбээн. Ону Коммунистиг партия тургускан, ону улуг болгаш чыртыклыг амыдыралче Октябрьның социалистиг Улуг революциязы көдүрүп үндүрген, ону совет ниитилелдиң тургузуу сайзыраткан, ооң уламы-биле улуг болгаш биче нацияларның деңэргелиг быжыг хоойлу болу берген.

Хамааты дайынның болгаш Адачурттуң Улуг дайынының үелеринде эң эки оолдарының ханы-биле база тайбың, коммунистиг тудуушкуннуң чылдарында карак кызыл күш-ажылбиле быжыглатынган ССРЭ-ниң улустарының найыралы болза, бистиң бүгү тиилелгелеривистиң база бир кол үндезини болур. Советтиң херек кырында бар бүгү үүлдери—ол тургузукчу кады ажылдажылганын, бот-боттарынга дузалажырының болгаш эп-найыралдың чижээ болур. Коммунистиг партияның, социалистиг тургузугнуң ленинчи-сталинчы шылгарангай национал политиказының төөгүлүг чаалап алыышкыннары совет улустарга ажыл-агыйның болгаш культура тургузуушкунунуң талаларында кончуг улуг сорулгаларны шинтпирлээринге арганы берип турар.

Ол дугайында бүгү эвилелдешкен, автономнуг совет республикаларның, ооң иштинде Соңгу-Осетин АССР-ниң төөгүзү бүзүрелдии-биле чугаалап турар. Соңгу-Осетин чагырыкчыларының болгаш тус черниң дворяннарының дарлалынга хөме бастыртган, хааныг империяның чыдып калган чери турганындан Совет эрге-чагырганың чылдарында Россия Федерациязында кирген өске автономнуг республикалар-биле дең эргелиг, экономика болгаш культура талазыбиле бедик сайзыралдыг кылдыр хуулган автономнуг совет социалистиг республика болу берген.

★

В. С. ТОТОЕВ,

Соңгу-Осетин АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң даргазы.

★ ★ ★

Бо чылдың июль 7-де Соңгу-Осетин АССР-ниң 30 чыл ою болур. Ол—осетин улустуң төөгүзүнде алдарлыг болуушкун.

Соңгу-Осетин совет эрге-чагырганың холундан автономияны алгаш, 30 чылдарның дургузунда национал кадрларны: партия болгаш совет ажылдакчыларын, культураның болгаш улус ажыл-агыйының бүгү адырларынга тускай эртемниглерни, ажыл-агыйжыларны белеткеп тургускан индустриалдыг-колхозчу республика болу берген.

Революция мурнунда Соңгу-Осетияның бодунуң үлетпүрү турбааны билдингир, чүге дээрге, холдуң күш-ажылы-биле хандыртынган чыдып калган, үүрмек биче бүдүрүлгелерни үлетпүр деп адап болбас турган. Черниң иштинге кончуг хөй байлак ажыглад чок чыткан. Чүгле Садонга Бельгияның концессионерлери ажылчыннарны кам-хайыра чок хемдивишаан, демир руданы казып ап турганнар.

Совет эрге-чагырганың тургустунганы-биле Соңгу-Осетия бодунуң экономиказын көстүп көрбээн темпи-биле сайзырадып эгелээн. Дайын мурнуу чарыының беш чылдарының дургузунда республиканың үлетпүрүнге миллиард хире рубль түннүг салыышкынны кирген. Эң чаа техника-биле деритинген өннүг металлургияның, нефтиниң, газтың, ыяштың, дааранылганың, идиктиң, аъш-чемниң үлетпүрлери—улуг бүдүрүлгелер көстүп келген, суг күжү-биле ажылдаар электростанция туттунган.

Республикада чаа-чаа хоорайлар өскен. Нефтиниң чыдар черлериниң төвүнде Малгобек хоорайны туткан, бодунуң туруп келгениниң 20 чылының дургузунда чаагайжыдып туткан бажыңнарлыг, библиотекаларлыг, школаларлыг социалистиг хоорай кылдыр хуулган. Бистиң эң аныяк хоорайывыс—Беслан—маис комбинадының суурундан өзүп үнген. Төрелдешкек бүдүрүлгелериниң аразында маис комбинады Европага бирги черни эьлеп турар болгаш чүрттүң аргылда үлетпүрлеринге крахмалды, консерва үлетпүрлеринге амданныг эзилдирилгениң берикчизи болуп турар. Соңгу-Осетия чуртка эки шынарлыг өннүг металлдарны, руданы, нефтини, консерваларны, крахмалды, идиктерни болгаш хепти хөй-хөйүбиле берип турар.

Чаа бүдүрүлге бүрүзүнүң, бүдүрүлгениң чаа адырлары бүрүзүнүң көстүүшкүнү Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың бистиң республиканың сайзыралының дугайында үргүлчүнүң сагыш салыышкыны-биле, орус тускай эртемниглериниң болгаш акы-дунма өске улустарның төлээлериниң чогаадыкчы күш-ажылы-биле шуут харылзаалыг. Орус инженерлер болгаш акы-дунма республикаларның тускай эртемниглери Соңгу-Осетияда заводтарны, фабрикаларны тудуп, дерилгезин эптеп кылган болгаш ооң-биле кады үлетпүрүнүң бүгү адырларынга тус черниң национал кадрларын белеткээннер.

Ам Соңгу-Осетия хөй санныг бүдүрүлгечи болгаш инженер-техниктиг кадрларлыг апарган, оларның иштинде осетин херээженнер эвээш эвес. Республикада алдар-сураглыг кижилер, шахтёрлар—ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады Маргиев, Туаев, металлургтар — Сланов, Батагов, дааранылкылар—Огуева, Булашева, аъш-чемчилер—Кусова, Р. Моргоева ышкаш өске-даа мындыг кижилер өзүп үнгеннер.

Партия болгаш чазактың айтыышкынын боттандырбышаан, Соңгу-Осетияның үлетпүр ажылдакчылары улустуң хереглел бараанларының бүдүрүлгезин шапкыны-биле көдүрер дээш идепкейлиг демиселди калбарткан болгаш чамдык түннелдерни чедип ап четигипкеннер. Бир эвес 1950 чылда тус черниң бүдүрүлгелери болгаш кооперация үлетпүрү 4,5 муң орунларны бүдүрген болза, ынчаарга 1953 чылда оларны 13,5 мунну бүдүрген, 1950 чылда даштыкы трикотаж хепти 63 муннуң орнунга 105 мунну, хөм идиктерни—78 муң эш хөйну бүдүрүп үндүрген, дилген ыяш материалдарын үндүрери 170,9 хуу чедир өскен, мебельдер 149,5 хуу чедир өскен болгаш оон-даа өске. Бо чылын чонга бараан бүдүрүлгези осн-даа артык өзер.

Совет Эвилелиниң хөй национал-дарының төлээлекчилери бистиң республикада чогаадыкчы амыдыралбиле найыралдыг чуртта, ажылдап турарлар. С. М. Киров аттыг вагон септээр заводта 22 нацияларның төлээлекчилери чаңгыс өг-бүледе ышкаш ажылдап турарлар. Олар боттарының бүгү күштерин болгаш бибиглерин социалистиг Төрээн чуртту херээнге берип турарлар. Беслановтуң А.И. Микоян аттыг маис комбинадының хөй национал-дыг коллективи 1953 чылда чуртка планнан ажыр 14 миллион рубльдің продукциязын берген.

Ооң-биле кады бисте чыдып каап турар бүдүрүлгелер база-ла бар. Оларны мурнакчы бүдүрүлгелерниң деңнелинге чедир көдүрери—партия, совет болгаш профэвилел организацияларының эң чугула хүлээлгези, ол бүдүрүлгелериниң ажылчыннарының болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларының чугула сорулгазы болур. Продуктуларның элбекшилин тургузар дээш, тараа ажыл-агыйының, ногаа ажыл-агыйының шинтпирлиг көдүрлүүшкүнү дээш, мал ажылының оон ыңай хөгжүлдези болгаш малдың продуктулуун көдүрер дээш демиселди чорудуп турар көдээниң ишчилери улуг тургузукчу күш-ажыл-биле долдунган.

Революция мурнунда чер айтырыы Осетияга эң чидиг айтырыг болуп турган. Чер чок чорук даг чурттуг тараачыннарның кымчызы болуп турган. Оларга боттарының тараазы ийи—үш айларга четчир турган. Совет эрге-чагырга осетин тараачыннарның амыдырал байдалын үндезини-биле өскерткен, помещиктерден болгаш кулактардан хавырып алган черни тараачыннар алган.

Амгы үеде республиканың колхозтарынга оргулаштарга делгем эки хөрзүннүг черлери мөнгези-биле ажыглаары-биле быжыглап берген. Чаа суурлар—Фарн, Коста, Козир, Кирово, Ставд-Дорт, Мостиздах, Сурк-Дигора, Красного болгаш өскелер-даа көстүп келгилээннер. Көдээ ажыл-агый амгы үениң чаа техниказы-биле чепсеглетинген. Көдээ ажыл-агыйның эртемнериниң чедишкиннери күш-ажылдың мурнакчы аргазы Осетияда ажыглалга хереглетинип турар болгаш ол чер болгаш мал ажылдарының культуразын чайгылыш чок көдүрүп турар. Соңгу-Осетияның колхозчулары украин чаартыкчы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Марк Озерниң кукурузаның бедик дүжүттерин өстүрүп алырының дуржулгазын боттарынга чедишкиннии-биле ажыглап турарлар.

Мурнакчы колхозтар — Пригородный районнуң Булганин аттыг, Орджоникидзевский районнуң «Ильичниң чагыгларын ёзугаар» болгаш «Миниишкиниң оруу», Дигорский районнуң Сталин аттыг колхозу болгаш өске-даа хөй-хөй колхозтар бүгү культураларның бедик дүжүттерин ап турарлар. Бистиң крайывыста көдээ ажыл-агыйның кол культуразы—кукурузаның дүжүду бир гектардан 30—40 центнер чедип турар болгаш оон-даа хөй болуп турар.

Республикада ам 32 колхозтар миллионерлер. Дайын мурнунуң 1940 чылы-биле деннээрге колхозтар тарылганың шөлүн 12 муң гектар калбартканнар, мыйыстыг улуг малдың баш саны 2 катап өскен, хой болгаш өшкү—ийиден хөй катап өскен, малдың продуктулуу өзүп турар. Нартовский районнуң Кост Хетогуров аттыг колхозта ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады саанчы З. Фардзипова эрткен чылын саар инек бүрүзүнден ортумаа-биле 2253 литр сүттү саап алган болгаш бо чылын саар инек бүрүзүнден 2500 литр сүттү саар деп хүлээлге алган.

Күш-ажылга эки көргүзүглерни МТС-териниң механизаторлары базала чедип ап турарлар. Соңгу-Осетин АССР-ниң Дээди Совединиң депутады, Арганск МТС-тиң трактор бригадазының бригадири алдарлыг меха-

АКШ-тың чазааанга СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ НОТАЗЫ

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министириниң оралакчызы В. А. Зорин АКШ-тың Москвада элчиин дээрги Ч. Боленни чалап келдиргеш, аңаа дараазындагы нотаны тывыскан.

«Дараазындагы чүүлдү АКШ-тың чазааанга медеглээри эргежок чугула деп Совет чазак санап тур.

Тайвань ортулуктуң элээн мурнуу талазыига ажык далайга чырыдар керосин чүүктүг чораан Кара-Далайның пароход черинің «Туапсе» деп совет танкерин бо чылдың июнь 23-те ол черниң шагы-биле 4.00 шак турда, соңгу широтаның 19 градустарының 55 минуталарының болгаш чөөн долготаның 120 градустарының 23 минуталарының белдирлежип тудушкан черинің точказынга миноносец хевирлиг шериг суднозу доктаадыпкаш, боо-чепсекти ажыглаарын кыжаны бээрге, угланыышкының өскертип, ол шериг суднозунуң соо-биле чоруур ужурга таварышкан. Миноносец хевирлиг шериг суднозунуң халдаашкынының дугайында танкерниң капитанындан медээ алдынганының соонда радио харылзаазы үзүлген. Совет суднонуң болгаш ооң командазының оон ыңайгы салымы билдинмес.

АКШ-тың шериг-далай флодунуң хыналдазында сугларга совет танкерни шериг суднозу эжелеп алыр чорукту үүгле АКШ-тың шериг-далай күштери боттандырып болур деп үүве мырыңай илдең.

Ажык далайга Совет садыг суднозунче ол халдаашкын-биле холбаштыр Американың Каттышкан Штаттарының чазаа суднону, ооң чүүгүн болгаш командазын дораан дедир эгидериниң хемчеглерин алырын Совет чазак манап тур. Ооң-биле кады ол дүрүм чок үүлгедиишкинни организастаарынга киришкен америк дужаалдыг кижилерни шыңгыы шаажылаарын база ажык далайга хостуг эжиндириишкинни каржызы-биле үрей бээр ындыг янзылыг үүлгедиишкиннерни дагыннаар чорукту болдурбас дээш хемчеглерни алырын Совет чазак негеп тур.

Совет чазак ындыг шыдажып болбас үүлгедиишкиннериң хажыызы-биле эртип шыдавас болгаш ол районга Совет садыг суднолларының эжиндириишкининиң айыыл чок чоруун хандырары-биле чогуур хемчеглерни алыр апаарын медеглээри эргежок чугула деп ол санап тур».

Дээрги Ч. Болен нотаны АКШ-тың чазааанга дамчыдып бээрин аазаан.

Башкыларның өөредилгези сулараан

Башкы кадрларның билиин бедидер ажылче партия болгаш чазак канчаар-даа аажок улуг кичээнгейни салып турар. Ынчалза-даа облоно болгаш чамдык районо эргелекчилери ол ажылды чедир үнелеп көрбээнинден эрткен өөредилге чылында башкылар билии бедидер ажыл багай түннелдиг эрткен.

1952—53 өөредилге чылының түннели-биле алырга, бирги курстуң 364 заочниктериннден үүгле 7-зи, ийиги курстуң 153 заочниктериннден үүгле 15 кижи, үшкү курстуң 74 заочниктериннден үүгле 2,1 хуу хирези дараазының курстарынче шилчиир аргалыг болганнар.

1953—54 өөредилге чылының кышкы сессиязының түннели эрткен чылдыындан база-ла дээре эвес болган. Кышкы шылгалда сессиязынга киришсе чогуур 719 заочниктерден 320 кижи келбээн. А шылгалдага киришкен 276 кижиниң үүгле 76,9 хуузу үүгээр демдектерге четкен. Кызылдың педучилищезиниң 70 заочниктериннден үүгле 39 кижи, Каа-Хем,Таңды районнардан үүгле 4 кижи шылгалданы тудуп шыдаанар.

Эртемни бодунга ханы шиңгээдип албайн тура, ону школачыларга шыны-биле дамчыдып берип шыдавас дээрзин чамдык башкылар билбейн турар. Чижээ, Улуг-Хемде Намзырай, Бай-Тайгада Чылбак-оол, Чөөн-Хемчикте Долгар, Бады-Доржу, Чаа-Хөлде Тыртый-оол, Катогим, Тес-Хемде Сүктер, Седиилей, Кылбаң-оол, Сүт-Хөлде Серен болгаш өскедаа районнарда чамдык башкылар кышкы, чайгы өөредилгелерге келбейн турар. Олар үүгле өөредилгеге келбейн турар эвес, харын чыл бүрүнүң шылгалдаларын безин тудуп шыдавайн турарлар.

Ынчаарга, Кызылдың педучилищезиниң заочный сектору болгаш чамдык районолар, консультпуктулар заочниктерни өөредилге программазы-биле, экзамен айтырыглары-биле дузалавайн, оларның өөредилгеге харыысалгазын бедидер дугайында практиктиг удуртулга-биле хандырбайн турар. Оон туржук, чайгы өөредилге сессиязынга заочниктерни безин четче келдирип ап шыдаваннар.

Барыын талакы районнарның Чадаанага өөрензе чогуур 326 заочниктериннден үүгле 175 кижи, Чөөн талакы районнардан Кызылга келзе чогуур 412 заочниктериннден үүгле 262 кижи келген. Азы областың чайгы өөредилге сессиязынга 738 кижи келир тургаш, үүгле 50 хуузу келген. Кызыл хоорайдан безин 60 ажыг кижи чайгы өөредилгеге келбээннер. А педучилищениң заочный сектору чыглып келген заочниктерни безин четче бүрүткеп албаанын айтырга-ла ол талазы-биле ажылдың шынары билдингир.

Кызылда болгаш Чадаанада башкыларның чайгы өөредилгези четче эвес заочниктер-биле хожудаашкынныг байдалга эгелээн-даа болза, кичээл шагы үзер, үүл-бүрү чылдагааннар-биле дедир чанар болгаш өскеда ол янзылыг четпестер эрткен чылдаазы-биле бир дөмей уламчылап турар.

Ол четпестерни моон соңгаар катаптавас болгаш ону дарый чайладыр төлээде облоно, башкылар билии бедидер институт боттуг хемчеглерни алыры негетинип турар.

В. КЫЗЫЛ-ООЛ.

ДҮЬШТЕКИ ЧЕМДЕ

Столовая эргелекчизи
Бажыңынга дүштеп-ле кээр,
Стол кырын дуглаан чеми
Баарында бо-ла турар.

Бо хүн база дүштеп кээрге,
Кадайы мүн кудуп бээрге:
—Бо үүл, чем бе, чуунду бе?—деп
Каржы ширинн айтырып-тыр.

—Бөгүн печка үрелгештиң
Бодум чем-даа кылбайн,
Сээн ол столоваяндан
Сеңээ чемни эккелдим — деп
Кадайындан харыы дыннааш,
Кайгап, ыядып тула берген.

Арга-сүме тооп көрбес,
Бардам чоргаар эргелекчи
Ажылының түннелин ам
Бажыңынга көргеш билген.

* * *

Чоннуң эрге-ажыктарын
Бодунуундан куду бодаар,
Чогум кандыг хүлээлгелиин
Бодавастар эвээш эвес.

Ындыгларны хөлегеден
Чырык дува үндүр сөөрткеш,
Ылап арнын бүгүдээге
Чырытқылап көргүзүнер!

Б. ХОВЕНМЕЙ.

ЧҮГЕ ЫНДЫГЫЛ?

Күрүне хөреңгизин камгалаары, ол хөреңгини оорлаарлар-биле болгаш самчыгдап төтчеглээрлер-биле демисежири совет хамаатызы бүрүзүнүң хүндүлүг хүлээлгези болур. Барыын-Хемчик районнуң саң килдизиниң эргелекчизи Иван Александрович Тихонов хамааты хүлээлгениң ындыг ак-сеткилдиин көргүспейн турар. Чүге ындыгыл?

Ол болза, совет албан чериниң удуртукчузу болур мөзү-шынарын оскунуп, килдистиң эргезинде турар эт-хөреңгини-даа, акшаны-даа бодунуң хуу өнчүзү үүве дег төтчеглеп келген.

Ол дугайын тодаргай фактыларга көргүзүп болур. Областың саң килдизи Тихоновту ол районче чорутканыдан бээр чыл безин четпээн. Тихонов аңаа келген дораан-на килдистиң хөреңгизинден бодунга артык ажыктыг болур үүлдерни шиитпирлеп эгелээн. Үүл дээрге, ооң айда алза чогуур шалыңы 1100 рубль турган. Ооң кырынга үр чылда ажылдаан, көшкен, көдээ черже келген мен дээш 630 рубльди немей алырын шиитпирлээн. Ооң ол шиитпирлели үүвениң шыны-биле дүүшпейн барган болгаш амгы үеде 6 муң ажыг рубль шалың фондузундан артыр чарыгдатынган.

Килдисте эдилел херекселдери хөй дээрзи билдингир. Оон ыңай ында 8 ажыл аттары бар. Ол аттарның азыралынга хереглээр янзы-бүрү чемнерни садып ап турар. Ынчалза-даа ооң хөй кезии Тихоновтуң хуузунда малының азыралынга чарыгдатынып келген. Бир удаа 8 шоодай суланың 6-зын, 45 килограмм далганны Тихонов боду алган, ооң-биле хаван, дагаазын азыраан.

Тихонов бодунуң хуу хөреңгизин байыдарынга улам-на «кызымак» апарган. Ынчалза-даа күрүне хөреңгизин оорлап турарынга кым-даа эптежир аргажок. Килдистиң ажылдакчылары аттар кажаазын тудуп алырын Тихоновтуң келириниң мурнунда-ла шиитпирлээн турганнар. Ынчангаш 60 ажыг эки шынарлыг тудуг ыяжын, четчир манзыларны белеткеп алганнар.

Дүжүрген ыяш чиде берген.—Тудуувус ыяжы чогул, силер үүнү билдинер—деп, ажылдакчылар эргелекчиге кээп тургулаан.

Дүвүревенер. Өске кым алгаш баарлаан ону—деп, Тихонов серт-даа чок харыылап каан.

Дарганың харыызы чүге ындыг болганын ажылдакчылар тодаргайлап көрген: ыяшты ол боду оорлапкан болган. Ам Кызыл-Мажалыкта ийи өрээл, чаа чурттарга бажыңы немешкен. Ол болза, Тихоновтуң хуу чурттарга бажыңы. Ооң бүгү херексели, ону кылыының улуг шүүдели саң килдизиниң хөреңгизи-биле хандыртынган.

Ындыг арганы ажыглаптар эргедужаалдар ооң бодунда мөөнетингген. Үүл дээрге, саң килдизиниң ажыл-агый эргелекчизи ол боду болу берген. Хөренги шыгжаан складтарның дүлгүүрлери ооң бодунда. Ынчангаш ооң дугайында база шалың ап турар. Оон өрү дужаалга—райкүүском секретарынга ажылдаарын ол база чедип алган. Ында шалыңы 395 рубль.

Саң кадрларын шиитпирлээрингe ооң ролю «улгаткан». Бодунуң кадайы Берлованы Кызыл-Мажалык школазының бухгалтери кылдыр ажылдадып киирген. Кадайының дуңмазы Берлов райкүүскомнуң план килдизиниң эргелекчизи болгаш бухгалтери болу берген.

Өг-бүле, өңнүк-тала тыртып кадр шилииринің түннели эки эвес болуп турар. Берлов бухгалтерия ажылын күүседир мергежил чок турган. Тихоновтуң дузаламчызы-биле ооң 5 ай ажылдаанының түннелинде, ажыл-агый, шалың чарыгдалдарынга 6000 ажыг рубль тудагдал болган. Ону Тихонов янзы-бүрү аргалар-биле агартып каапкан. Чижээ, райкүүскомга херекселдер садып алыры-биле райпоже акша шилчиткен, оон алган үүлдериниң иштинде 700 рубль өртектиг кош дүүрге бар. Берлов ону бодунуң честези Тихоновка бергеш, ооң орнунга эрги дүүрге салып каан.

Тихоновтуң хуу байылгазынга болгаш ооң үргүлчү арагалаарынга каш дапкыр шалыңнарының, ооң оорлап ап турары күрүне хөреңгизиниң четчип турары райкүүском даргазы эш Красныйга база-ла билдингир. Ынчалза-даа хуузунда херээн хөй-ниитиниң эрге-ажыктарындан өрү көрүп келген Тихонов-биле эптежип болбазының үези келбээн эвес үүве бе?

Т. АЛЕКСАНДРОВ.

Найыралдың көвүрүү

БУХАРЕСТ. Акы-дуңма ийи улусчу республикаларның — Румынияның болгаш Болгарияның ажылчы чоннары июнь 20-де кайгамчык болуушкунну демдеглээннер—Румын Улус Республиканың болгаш Болгарияның Улус Республиказының аразында Дурджу биле Русе деп ийи порттарны каттыштырып турар Дунайны кежилдир демир орук болгаш автомобиль көвүрүү ажыглалда киргген. Европада ең улуг ол көвүрүг ең кыска ийи чыл, үш ай хуусааның иштинде, тодаргайлааргa хуусаазындан чеди ай бурунгаар совет төлевилелдер ёзугаар болгаш совет тускай эртемниглериниң удуртулгазы-биле туттунган. Көвүрүгнү тударынга Румыния биле Болгариядан аңгыда Совет Эвилели, Польша, Венгрия болгаш Чехословакия киришкен.

Көвүрүгнүң байырлыг ажыдыышкынынга румын таладан—Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Г. Георгиу-Деж, Национал Улуг хуралдың президиумунуң даргазы Петру Гроза, Румын ажылчын партияның ТҚ-ның бирги секретары Г. Апостол, Румын ажылчын партияның ТҚ-ның политбюрозунуң кежигүннери келген. Болгар таладан ажыдыышкынга—Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Вылко Червенков, Улус хуралының президиумунуң даргазы Г. Дамянов, Болгарияның Коммунистиг партиязының ТҚ-ның политбюрозунуң кежигүннери болгаш албанның өске-даа кижилери келген. Байырлалга ол ышкаш ССРЭ-ниң, Польшаның, Чехословакияның, Венгрияның чазак төлээлери, ССРЭ-ниң Болгарияда элчини Ю. Қ. Приходов, ССРЭ-ниң Румынияда херектеринге түр бүзүретирген И. И. Хорошилов, Румынияда болгаш Болгарияда улус демократиязының чурттарының дипломаттыг төлээлекчилери, көвүрүгнүң тудугжулары, Софиядан, Бухарестиден хөй санныг аалчылар олурушкан.

Байырлыг митингини болгар-румын чазактар комиссиязының даргазы, Болгарияның транспорт министри Данчо Димитров ажыткан. Ол, көвүрүг тудуунуң начальниги Сталинчы шаңналдың лауреады Л. Д. Саприкинге сөс бээрге, көвүрүг тудуунуң чорудулгазының дугайын ол чугаалаан.

Румын Улус Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Г. Георгиу-Дежтиң чугаазын митингиниң киржикчилери изии-биле уткааннар.

Дунайны кежилдир чаа көвүрүг тайбың болгаш социализмниң лагериниң чурттарының чогаадыкчы күштериниң көдүрлүүшкүнүнүң тодаргай херечилели, тайбынче оларның тура соруунуң, улустар аразының найыралдыг харылзааларын хөгжүдер дугайында оларның сагыш салыышкынының херечилели болуп турар деп ол чугаалаан.

Болгарияның Улус Республиказының Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Вылко Червенковтуң чугаазын митингиниң киржикчилери база изии-биле байырлап уткааннар. Ооң чугаалааны болза:

Дунайны кежилдир көвүрүг болза, хамыктың мурнунда Болгарияны болгаш Румынияны экономика болгаш политика талазы-биле улам сырый холбаштырып, ооң-биле кады ол болза, ооң тудуушкунунга киришкен улус демократиязының өске-даа чурттарынга тудуш холбааның чаа үүлү болур; ол болза Мурнуу-Чөөн Европага бараанар солчуушкунун, а ол ышкаш демир-орукту болгаш автомобильдиң пассажир шимчээшкинин дүргедедириниң болгаш чиигедириниң чаа аргазын тургузар. Ынчангаш бо бөгүнгү байырлаашкын бүгү делегейге ужур-дузалыг болуп турар.

Г. Георгиу-Деж биле В. Червенков боттарының чурттарының чазактарының болгаш улустарының мурнундан Совет чазакка, совет улуска, Польшаның, Чехословакияның болгаш Венгрияның чазактарынга болгаш улустарынга үүректиң ханызындан өөрүп четиргенин илередип, чедип алган тиилелге-биле көвүрүг тудугжуларының коллективинге үүректиң ханызындан байыр чедирген.

Ооң соонда Совет чазак төлээлериниң удуртукчузу ССРЭ-ниң Орук харылзаа министириниң оралакчызы И. Д. Гоциридзе база Польшаның, Чехословакияның болгаш Венгрияның чазак төлээлериниң удуртукчулары байыр чедирип үүве чугаалааннар.

Ол черниң шагы-биле 11 шак 50 минута турда, В. Червенков биле Г. Георгиу-Деж лентыларны одура кезипкеннер: найыралдыг ийи чурттарның аразында Дунайны кежилдир баштайгы көвүрүг ажыттынган.

(СЭТА).

Конституция төлевилелин кыдат улус күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткуп турар

ПЕКИН. Кыдат улустуң амыдыралында улуг болуушкун—конституция төлевилелин парлаанын Кыдаттың ажылчы чоннары күш-ажылчы улуг-улуг чедиишкиннер-биле демдеглеп турар.

«Женьминьжибао» солуннуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, КҮР-нуң конституциязының төлевилелин парлаанын Юймыньның нефтичилери чартык чылдың бүдүрүлге планын хуусаа бетинде күүсеткенибиле демдеглээн. Ол нефть тывыштарының ажылчыннары июнь 20-ге чедир нефть продукциязының бүгү кол хевирлериниң, дизельдиг оттулар үүлдүң чаар үстериниң талазыбиле чартык чылдың планын күүсеткен. Хуайнаньның хөмүр даш трестизиниң даг казыкчылары чартык чылдың планын хуусаазындан 24 хонук эрте күүсеткен.

«Женьминьжибао» солуннуң айтып турары болза, чартык чылдың бүдүрүлге планын Шаньси можузунуң 47 күрүне үлетпүр бүдүрүлгелери, ооң иштинде Янцюаньның хөмүр даш шахтазының шахтёрлары, Тайюаньның механика болгаш шуктулга заводтарының ажылчыннары, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнүң дыка хөй бүдүрүлгелери хуусаазының бетинде күүсеткеннер. Бо чартык чылда ол бүдүрүлгелериниң бүдүрүлгезиниң хемчээли эрткен чылдың ол-ла үезиниң деңнелинден 53 хуу өскен.

(СЭТА).

ЭМЧИНИҢ СҮМЕЗИ

Калчаа аарыг болгаш аңаа удур хемчеглер

Калчаа аарыгдан кижилер болгаш дириг амытаннарның аарый бээрин болгаш бо аарыгга удур кандыг хемчеглерни баш бурунгаар чорудары херектигил деп үүвени кижи бүрүзү билип алыры эргежок чугула.

Калчаа аарыг кадык кижиже аарыг кижиден халдаар ең аар халдавырлыг аарыг болур. Ол аарыгдан бүгү дириг амытаннар, ең ылаңгыя ыттар, моортайлар, дилгилер, бөрүлер үргүлчү аарып турарлар. Инек болгаш хой оортан ында-хаая аарыыр. Куштар болгаш күскелер оон база аарып турарлар.

Ол аарыгның кижиге халдап келирин колдуунда ыттар болдуруп турар. Оон аараан кижилерниң болгаш дириг амытаннарның бажыныг база ооргазының мээлери, чараазы халдавырлыг болур. Кадык кижиге калчаа аарыг моон адаанда таварылгаларда халдаар болгаш оон аарыыр: бир эвес кижи ындыг аарыглыг амытаннарның чараазынга азы мээзинге борашкан үүвелерни тудар болза, оон аараан дириг амытаннар ызырар азы дырбактаптар болза, ол ышкаш кадык кижиниң билдиртпес шыйбактарынга, балыгларынга, оюлган черлеринге калчаараан амытанның чараазы боражыр болза, ол аарыгдан аарып болур. Бо бүгү таварылгаларда калчаа аарыгның хоразы кижиниң организминче тараар болгаш чогуур үезинде эмчиниң баш удур дузаламчызын көргүспес болза, кижи ол аарыгдан өлүп болур.

Калчаа аарыгның хоразы кижиниң организминге халдаанда ол-ла дораан аартып эгелей бербес, харын 1,5—2 азы каш айлар эрткен соонда, чок болза, 12—15 хүннер соонда аарып эгелеп болур. Бо үени аарып эгелээриниң чажыт үези деп адаар.

Аңаа таварышкан кижилерниң аараан азы ызыртыпкан черлери аарып турар апаар болгаш багай удуур, чемни эки чип шыдавас база үүрээниң согары дүргедээр, тыныжы ышкамнаар апаар. Аарыгның улам күштелип келири-биле чергелештир аарыг кижи ажынчак, орта турбас, олурбас, ыңай бээр шурап турар болгаш кажан суг көргенде оон коргар азы ону ижиксээр апаар. Аарып эгелээри элээн каш хүннерде үргүлчүлээр.

Калчаа аарыглыг амытанга ызыртып, азы дырбактадыпканда, ооң чараазы борашкан үүвени тудупкан азы дээпкенде база ол аарыгдан аарый берген деп эскерипкенде ол кижилер чоогунда эмнелге черлеринге дораан-на баар херек. Бир эвес эмнелге черлери элээн ыракта болза, эмнелгеге баарының мурнунда калчаа аарыг амытанның ызырган чериниң балыын эки арылдыр чуггаш, балыг черни өртендир чиртир төлээде, хөвең ийикпе марля азы пөс үзүндүзүн иодка өттүргеш, балыг черниң кырынга элээн каш минутада чыпшыр тудар херек. Үүгле ооң соонда ам балыгны шарып болур. Ооң соонда аңаа удур тарылга кылыры-биле эмнелге черинче дүрген чоруурy чугула. Ол тарылганы 15—45 хүннерниң иштинде чорудар. Ынчалза-даа ону аарыг кижиниң аар, чиик байдалынга хамаарыштыр чорудар. Ону эмчиниң айыткан ол-ла үелеринде болгаш хемчээлин ёзугаар чорудар.

Тарылга дээрге, калчаа аарыгдан кижилерниң аарый бээрин камгалаар күштүг болгаш карачаңгыс чепсек болур. Тарылганы кылдыртып турарының үезинде болгаш төн. дүрген соонда ол кижилер 6 ай иштинде арага-дары ижип болбас. Мону күүсетпес болза, тарылга ажык чок болур болгаш кижи катап аарый берип болур. Тарылганы чорудуп турарының үезинде бодун соокка доңа бээринден, шагзырап туруптарындан камгаланыр болгаш чеди хонукта бир катап чунар-бажыңга кирип ап турар ужурлуг. Калчаа аарыг амытанның сүдүн ишкен улуска тарылга кылбас, үүге дээрге, бо таварылгада сүтте кандыг-даа хора, халдавыр чок болур.

Бо аарыгдан кижиниң үүгле аарый бээрин камгалаар эвес, харын оон аарый бээр чылдагааннарны чайладыр төлээде, дириг амытаннарда ол аарыг канчаар болуп эртип турарын база аңаа удур үүнү кылза чогуурул дээрзин билип алыр ужурлуг.

Ыттың калчаараары кончуг дүрген-даа, оожум-даа болгулаар. Нургулайында-ла дүрген хевир таварыжып турар. Аарыгның эгезинде кандыг-даа чылдагаан чокка ыт ээрер, чыдыныр солуур, караңгы булуңнарга сыныр, чем чивес апаар. Ыт дүрген хевир-биле аарааанда ажынчак, чыдын чытпас, баглаан баан үзе тыртып, дезип чоруптарын ораладажыр, хериминден ырап маңнап, кижи кырынче халып, ызырып турар апаар. Мындыг байдал ыттарга элээн каш хүннерде үргүлчүлээр, ооң соонда улам дендеп, ыыды өскерлип киргирээр, улуур, сылаар, үүве ажырып шыдавас, чаагының адаккы сөөгү халайып бады баар, дылын халаңнадыр уштуп алыр, аскындан чараа төктүр, кудуруун мунар, даваннары дендирип чоруур болу бээр. Ооң соонда ыт буттарының күжүн чидирип, тура албастап, аар тынар апаар болгаш адак сөөлүнде өлүр.

Калчаа аарыгның оожум хевири өске аарыглардан эвээш ылгалыр, ынчангаш ону билип алыры берге. Кижилерниң болгаш дириг амытаннарның ортузунга ол аарыгның таварылгаларын болдурбас төлээде, эвээ чок кылаштажып чоруур ыттарны, моортайларны узуткаар херек. Ооң-биле кады ыттарның эвээлери, ыттарын үргүлчү багга ийикпе бажыңынга тургузарының, ону чедип алгаш чоруур болгаш чуларлыг үндүрериниң база ыттың камгалалының шыңгыы чурумнарын сагыыр ужурлуг. Чоннуң ортузунга калчаа аарыг дириг амытаннар тывылганын, чедип келгенин көрүп азы каразып каанда доп-дораан чанында албан организация черлеринге дыңнадыр ужурлуг. Аараан ыттарны, моортайларны ол дораан-на өлүрер, ханызы 2 метрден эвээш эвес оңгарга хөмер, ындыг амытаннарның кежин союп болбас.

Калчаа аарыгга удур хемчеглерни чорударынга бүгү чурттакчы чонну киириштирип тургаш, кадык камгалал, Советтер болгаш хөй-ниити организацияларның, мал эмнелгезиниң органнарының идепкейлиг ажылының дузазы-биле ол аарыгның кижилерниң ортузунга чаңгыс-даа таварылгазын болдурбас ужурлуг бис.

Эмчи Е. ПЕРЕКРЕСТОВА.

низатор эш Хугаев эрткен чылын 3800 гектар планының орнунга 6107 гектар черни тараан болгаш 2 тонна кывар үүлдү камнап алган. Эш Абакумовтуң бригадазы чыл планын 129 хуу күүсеткен.

Ындыг болза-даа, Соңгу-Осетияның көдээ ажыл-агыйында ам-даа шиитпирлетинмээн сорулгалар хөй. Дүжүт ортумаа-биле республикада чавыс. СЭКП ТҚ-ның сентябрь болгаш февраль-март Пленумнарының доктаалдарын боттандырарынга үүгле баштайгы базымнар кылдынган. Көдээ ажыл-агыйның ишчилери боттарының ажылын бүрүнү-биле экижидеринге долу шиитпирлиглер. Чоокта чаа олар көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын улам көдүрериниң программаларын күүседирин экижидери-биле Қабардин АССР-ниң колхозчулары-биле база машина-трактор станцияларының ажылдакчылары-биле социалистиг чарышка киргеннер. Республиканың колхозтары бо чылын куруккан черлерни шиңгээдип турган тараа культураларының шөлүн дөрт муң гектар чедир база эвээш продуктулуг хөй чылдыг сигеннериниң тарылгазынга ажыглатынып турар черлер-биле база дөрт муң гектар чедир улгаттырар деп хүлээлгени алганнар. Картофель тарылгазының шөлү ийи муң гектар чедир улгадыр. Ол ышкаш ногаа культураларының шөлү калбарып турар. Картофель олуртурда, тарымал тоорук, кукуруза тарыырда депшилгелиг дөрбелчин-уяланчак арга калбаа-биле ажыглатынып турар.

Осетин улустуң национал хевирлиг, социалистиг утка-шынарлыг культуразы база-ла көдүрлүүшкүннүң оруунда чоруп олурар. Революция мурнунда Осетияның чурттакчы чону барык-ла бүрүнү-биле бижик билбес чораан. Ам республиканың 279 школаларында 85 муң хире уруглар өөренип турар, тускай школаларда чеди муң хире, дөрт институттарда болгаш 13 техникумнарда 11400 студентилер өөренип турарлар. Муң-муң кижилер янзы-бүрү курстарда өөренип турар. Соңгу-Осетияда барык-ла дөрт кижиниң бирээзи-ле өөренип турар.

Күүлүг орус культура осетин национал литератураның болгаш уран-чүүлдүң хөгжүлдезинге чаагай салдарын чедирген. Республиканың чоргаарланыкчызы Осетинниң күрүне театрының коллективин Москваның уран-чечен Академия театрының режиссорлары кижизиткен. Соңгу-Осетияның чогаалчылары—И. Джапаевтиң, Д. Мамсуровтуң, Г. Қайгуковтуң, Т. Епихиевтиң, М. Цагараевтиң чогаалдары орустуң классиктиг болгаш совет литератураның чаагай дузаламчызының ачызында тургустунган. Осетин музыканың хөгжүлдези баштайгы осетин симфониянның автору Татархан Кокойтиниң чогаадыкчы ажылы ол ышкаш база-ла улуг орус музыка культуразы-биле чоок харылзаалыг.

Соңгу-Осетия ам чүнүн-биле байыл, ооң-биле чоргаарланып турар, ол болза, бистиң партияның ленинчи-сталинчы шылгарангай национал политиказының боттаныышкынының үре-түннели, акы-дуңма республикаларның улустарының болгаш хамыктың мурнунда улуг орус улустуң кончуг улуг дузаламчызындан дорту-биле хамааржыр. ССРЭ-ниң улустарының найыралы болза, бистиң Төрээн чуртувустуң ең улуг чаалап алыышкыны болур.

Улустарның улуг эп-найыралынга каңналган, Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр сырый каттышкан Соңгу-Осетияның ажылчы чону ССРЭ-ниң бүгү улустары ышкаш бистиң чуртувуста коммунизм тургузуушкунунуң оруунче бурунгаар дидим, бүзүрелдии-биле чедиишкинниг чоруп олурар.

Европаның профэвилелдериниң конференциязының түңнел хуралы

БЕРЛИН. Европаның профэвилел конференциязының июнь 22-де болган түңнел хуралының эгезинде ГДР-ниң улус палатазының даргазы Иоганнес Дикман конференцияның киржикчилеринге байыр чедирип чүве чугаалааргa, төлээлер болгаш аалчылар үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны-биле уткааннар. Бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарының болгаш улустарның айыыл чок чоруун хандырарының херээнге чугула салыышкын болуп турар Европаның профэвилел конференциязының бүгү делегейге ужур-уткалыын Дикман онзалап демдеглээн.

Ооң соонда конференцияның киржикчилери Европаның бүгү ажылчы чоннарынга кыйгырыгны бир үн-биле хүлээп алган.

Европаның эр-херээжен ажылчы чоннары, профэвилел активчилери! Европаның профэвилел конференциязының төлээлери — Европаның янзы-бүрү чурттарының янзы-бүрү үзел-бодалдыгларының болгаш профэвилел угланыышкыннарының төлээлекчилери бистер Европаның айыыл чок чоруунга болгаш бүгү делегейниң тайбыңынга онза харыысалгалыг үеде силерге кыйгырыг салып тур бис—деп кыйгырыгда чугаалап турар.

Дайынның айыылы база дагын диргелип келген. АҚШ-тың чагырыкчы бөлүктери Европаны камгалаары-биле ону каттыштырар деп чылдак-биле Барыын Германияга нацистиг болгаш адаан негекчи милитаризмни херек кырында катап тургузарын айтып турар боттарының планнарын төгеп турарлар. Боин болгаш париж керээлери база ооң-биле холбаалыг «европаның камгалал ниитилежилгезин» тургузар чорук Барыын Германияның амгы чазаанга гитлержи генералдар, кара бажыңнардан хостадып турар дайын талазы-биле кембруулуглар баштаан чаа фашист армияны катап төрүтүндүреринiң аргазын берип турар. Милитаристерниң болгаш адаан негекчилериниң тергиделининң адаанда туруп турар Барыын Германияны катап чепсеглээри Европаның айыыл чок чоруунга эргежок чугула дээр аянныг бадыткал болза, кем-бруулуг нүгүл-дүр.

«Европаның камгалал ниитилежилгези» харын Европаның элээн каш күрүнелериниң Европаның өске күрүнелеринге удур угланган шериг талазы-биле агрессчи блогу шынар-байдалдыг болуп турар. Ол болза Барыын болгаш Чөөн үүктериниң аразынга ажып эртинмес тамыны тургузуп турар. Ол болза чугаалажыышкыннарже баар орукту дуглап турар. Ол болза Германияның чарлыышкының ханыладып, демократияны боой тудары-биле милитаристерге акша-хөрөңгини берип, Германияны каттыштырарының айтыыглары кандыг-даа тайбың шиитпирлээшкин-биле болдунар аргажок кылып турар. Оон аңгыда «европаның камгалал ниитилежилгезин» тургузары ажылчы чоннарның болгаш бүгү чоннуң амыдырал деннелиниң чаа улуг кудулаашкынын болдурар ийик. Ол болза Барыын Европаның күрүнелерин америк империализмниң кулданыр чоруун күштелдирер ийик. «Европаның камгалал ниитилежилгези» дайынче аппар чыдар шуут дорт орук болуп турар.

Тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарда чүгле чаңгыс орук, дүшкүүрлүг чоруктарны кошкадырынче болгаш тайбынче аппар чыдар орук: коллективтиг айыыл чок чоруктуң оруу бар—деп кыйгырыгда айтып турар. Европага кандыг-даа агрессияны болдурбазының аргазы болза Европа күрүнелериниң кады ажылдажылгазын организастаары, ылгай көрүүшкүн чокка, оларда туруп турар тургузугдан хамаарылга чокка, кандыг-бир чурттарның өске чурттарга хамаарыштыр кандыг-даа колдаашкыны чокка нация бүрүзүнүң хамаарышпас чоруун хүндүлээриниң байдалдарынга Европаның бүгү чурттарын каттыштырар Европага айыыл чок чоруктуң дугайында бүгү-ниити керээни чарары болур.

Садыг солчуушкунну калбартыры дээш, социал депшилге дээш, амыдыралдың болгаш күш-ажылдың байдалдарын экижидери дээш «европаның камгалал ниитилежилгезинге» болгаш Барыын Германияны катап чепсеглээринге удур демиселге каттыжар деп бүгү ажылчы чоннарга кыйгырыг-биле ук кыйгырыг доозулган. Немец ажылчы чоннарның чаңгыс аай демократтыг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Германияны тургузары дээш демиселинге бүгү хемчеглер-биле деткимче көргүзерин кыйгырып турар.

Ооң соонда конференцияга атомнуг болгаш водородтуг чепсектиң дугайында айтыыгның талазы-биле бүгү делегейниң ажылчы чоннарынга кыйгырыгны хүлээп алган. Агрессчи күштер делегейниң чаа дайынын атомнуг болгаш водородтуг чепсекти ажыглап турган, өскүдүп үндүрерин оралдажып турары-биле холбаштыр цивилизацияга улуг айыылдың дугайын кыйгырыгда сагындырып турар. АҚШ-тың чазаанның үрдүндүрүп турары атом талазы-биле доктаамал нүгүл-күткүлдүң байдалында «күштүң туружундан» кандыг-даа политика Европага болгаш чер бөмбүрзээниң өске-даа кезээнге атомнуг дайынны төрүтүндүрүп болур деп чүвеге бүзүреп турар бис—деп кыйгырыгда чугаалап турар. Европа чурттарының профэвилел конференциязының төлээлери бистер миллион-миллион өг-бүлелерлиг, цивилизацияның эртинелерлиг бистиң буруңгу чурттарывыс массалыг узуткаашкынның ол чепсээниң уржуу-биле хоозуратынган турарын күзевейн турар бис. Чер бөмбүрзээниң кандыг-бир черинге водородтуг бомбаларны оттаан турарын болдуруп шыдавас бис.

Конференцияның киржикчилери америк улуска хамаарыштыр тайбың дээш, чаа үрегдекчи дайынны болдурбазы дээш демиселге ооң онза харыысалгалыын айтып турар. Харын силерниң чуртуңарның политиктиг болгаш шериг удуртукчуларының коргудуушкуннары улустар аразының харылзааларын чидиглендирип болгаш силерниң өг-бүлелериңерге дүвүрээзинни хайныктырып турар—деп кыйгырыгда онзалап демдеглээн.

Ол коргудуушкуннарны соксадырын чедип алыр дээш демиселиңерни күштелдириңер. Атомнуг дайын силерни база кээргевес деп чүвени сактып алыңар. Массалыг узуткаашкынның чепсээнге удур демиселдиң бүгү делегей фронтузунуң хажыызынга артып калбаңар.

Конференция Европаның болгаш бүгү делегейниң ажылчы чоннарын профэвилелинге хамаарылгазындан хамаан чокка атомнуг болгаш водородтуг бомбаларның шенелделерин доп-дораан соксадыры дээш, ол чепсекти тудуп турар күрүнелер ону канчап-даа ажыглавас деп хүлээлгелерни алзын дээш бүгү-ле күштери-биле кады демисежиринче кыйгырып турар. Ол чорук ажылчы чоннарның мурнунда туруп турар сорулгаларны чедип алырынга, а ылавылаарга — атомнуг болгаш водородтуг чепсекти дүрүм чок деп чарлаарын, атомнуг энергияны тайбың ажыглаар сорулга-биле улустар аразының кады ажылдажылгазын чедип алырынга идиг бээр ийик.

Конференция профэвилелдериниң бүгү-делегей федерациязының оралакчы даргазы болгаш Францияның күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязының чиңгине секретары Ален Ле Леаптың түңнел чугаазы-биле доозулган. Ол, конференцияның ажылының түңнелдерин үндүрген болгаш делегейниң чаа дайынының айыылынга удур, атомнуг чепсекти болгаш массалыг узуткаашкынның өске-даа чепсектерин ажыглаар чорукка удур коллективтиг айыыл чок чоруктуң тургузар дээш демиселдиң херээнге ооң улуг ужур-дузалыын онзалап демдеглээн. Ле Леап бодунуң чугаазын бүгү ажылчы чоннарның бүгү делегейге чаңгыс эвиниң алдары дээш чүве чугаалап база конференцияның шиитпирлерин күүседириниң херээнге конференцияның киржикчилери чедишкиннiг ажылдаарын күзеп доскан.

(СЭТА).

Кыдат Улус Республика биле Финляндияның аразында садыг дугуржулгазы

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Кыдат Улус Республика биле Финляндияның аразында 1954 чылдың май 1-ден 1955 чылдың апрель 30-ге чедир үениң садыг дугуржулгазынга Хельсинкиге июнь 21-де ат салдынган. Дугуржулгага Кыдат Улус Республиканың өмүнээзинден Финляндияда кыдат элчин Гэн Бяо болгаш Финляндияның өмүнээзинден даштыкы херектер министри Урхо Кекконен олар ат салганнар.

Дугуржулга болза, садыглажыышкынның хемчээлин кайы-даа талага 50 миллион рубль түңнүг кылдыр көрүп турар, ол чорук эрткен чылдың деннели-биле алырга, ийи чурттарның аразынга садыглажыышкынның хемчээлиниң дыка улгадырын көрүп турар.

(СЭТА).

Кореяның Чаңгыс аай демократтыг ада-чурт фронтузунуң ТК-зының хуралы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Төп телеграф агентилелиниң дыннадыын ёзугаар алырга, Кореяның Чаңгыс аай демократтыг ада-чурт фронтузунуң Төп Комитединиң Женева чөвүлел хуралынга корей айтыыгны чугаалажып көөрүн америк чагырыкчы бөлүктериниң болгаш лисынманчы сатыныкчы бөлүктүң үскени-биле холбаштыр чыылдырган хуралы болган.

Женева чөвүлел хуралынга корей айтыыгны чугаалажып көргенинiн чорудулгазының дугайында илеткелди Кореяның Күш-ажылчы партиязының ТҚ-ның пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи Хан Чен кылган.

Бүгү корей улуска кыйгырыгны хуваалдан бир үн-биле хүлээп алган.

(СЭТА).

Кореяның Чаңгыс аай демократтыг ада-чурт фронтузунуң ТҚ-зының корей улуска кыйгырыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Чаңгыс аай демократтыг ада-чурт фронтузунуң Төп Комитеди июнь 22-де бүгү корей кыйгырыгда корей айтыыг талазы-биле Женевага чугаалажыышкыннарны үскени дээш АҚШ-ты буруу шаап турар.

Кореяда америк политикага хамаарыштыр Кореяның Чаңгыс аай демократтыг ада-чурт фронтузунуң Төп Комитеди АҚШ үүгле Кореяны өш-биле чарган чорукту быжыглаарын болгаш Мурнуу Кореяны мөңгезг-биле бодунуң колониязы кылып алырын күзеп турар эвес, харын Мурнуу Кореяны база дагын КҮДР-га болгаш КҮР-га удур агрессияга таарымчалыг чер кылдыр ажыглаарын күзеп турар деп чүвени демдеглеп турар.

Кореяның Чаңгыс аай демократтыг ада-чурт фронтузунуң Төп Комитеди корей айтыыгны тайбың шиитпирлеп таарыштыыр Кореяны америк империалистерге болгаш лисынманчы сатыныкчы бөлүкке удур демиселди үргүлчүлээринче; чаңгыс аай демократтыг болгаш хамаарышпас Кореяны тургузарын үүткүлдүү-биле чедип алырынче; Соңгу болгаш Мурнуу Кореяның аразынга экономиканын, эртемниң болгаш культуранын харылзааларын калбартырынче; Кореяда тайбыңчыдылганы быжыглаары дээш база тайбыңчыдылганы быжыг тайбынче шилчиири дээш демисежиринче; бүгү даштыкы шериглерни Кореядан харугда үндүрерин негээринче корей улусту кыйгырып турар.

(СЭТА).

Гватемалада болуушкуннар

ЛОНДОН. Интервентилерге удур дайын чорудулгаларының дугайында гватемала армияның дыннадыындан чамдык үүлдерни рейтер агентилелиниң корреспондентизи дыннаткан.

Карайб далайның эриинде Гватемаланың кол порту Пуэрто-Барриостуң районунда дайзынның шавар халдаашкынын чазак шериглери ара доктаадыпкан деп дыннадыгда чугаалап турар.

«Дайзын болза, ийи кол атакаларын Пуэрто-Барриостуң талазындан демир орук шугумун дургаар, а өскезин—далай эриин дургаар чоруткан.

Баштайгы шавар халдаашкынны күштүг удур атака түңнелинде ойнаткан. Чазак шериглери ол отрядтарны пароходтан дүжүртүнүп турда эжелеп алганнар болгаш аңаа чораан, чүүктү, боо-чепсекти эжелеп апканы-биле ийиги атака база чедиишкип чок болган.

Чугула хоорай болур Чикимулдуң районунда чазак шериглериниң чедиишкиннерин база дыннадыгда демдеглеп турар.

Кадыг-дошкун тулчуушкуннуң соонда чазак шериглери дайзынлы чылча шапкан.

Дайзынны истеп сүрер чорух чорутунуп турарын болгаш дайзын улуг чидириглерлиг болуп турарын сөөлгү дыннадыглар херечилеп турар.

Чиңгине шавар халдаашкынның баштайгы үези болуп турар чорудулгаларның түңнелинде бистиң армиявыс дайзынга улуг чидириглерни таварыштырган болгаш хөй санныг туттурган шериглерни база хөй санныг боо-чепсектерни, эк-чемзектерни, харылзаа херекселдерин, частыр үүлдерни болгаш шериг материалдарлыг янзы-бүрү хевирлиг чүүк автомашиналарын эжелеп алган.

(СЭТА).

Интервентилерге Гватемала согуушкун берип турар

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң Боготадан (Колумбия) дамчыдып турары болза:

Гватемаланың чазааның медээзин ёзугаар алырга, интервентилер төөн талакы секторларже аткаарлап турар деп Тегусигальпаның (Гондурас) радиозу дамчыткан. Гондурастың найыслалынга медеглээни болза, «дайзынның аткаарлаарының оруу чамдык секторларга үзе кирдирипкен, шак ындыг аар когаралдарга хөлезиленикчи шериглер таварышкан».

ЛОНДОН. Рейтер агентилелиниң Нью-Йоркта корреспондентизиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, Гватемаланың чазааның шериглери үш хоорайларның чанынга, ооң иштинде Карайб далайның эриинде Пуэрто-Барриос порттуң чанынга болган чедиишкиннiг тулчуушкуннарның түңнелинде дыка хөй шериглерни тудуп ап, боо-чепсекти, хандырылга үүлдерин хунаап алган.

(СЭТА).

КНО-га Гватемаланың дилээ

НЬЮ-ЙОРК. Каттышкан Нациялар организациязының секретариады Гватемаланың даштыкы херектер министринден алдынган дилегни чарлаан, ында Гватемалага удур агрессчи үүлгедиишкиннериниң үргүлчүлеп турарын чугаалап турар. Ол Айыыл чок чоруктуң Төвүлели бүгү эргежок чугула хемчеглерни алырын болгаш «Гватемалага удур шавар халдаашкынны кылып турар хөлезиленикчи күштерге кандыг-даа дузаны соксадыр сорулга-биле Гондурастың болгаш Никарагуаның чазактарынга хамаарыштыр бодунуң ат-алдарын ажыглаарын негээн».

(СЭТА).

Гватемалаже халдаашкынга Англияда удурланыышкыннар

ЛОНДОН. Англи парлалганың дыннадыгларын ёзугаар алырга, лейборист парламентиниң кежигүнү Джон Бэрд июнь 20-де Бирмингамга чүве чугаалап тургаш, Гватемалаже халдаашкындан артык ажык агрессияның чижээнден артык тодаргай ындыг чижек чок деп медеглээн, ол болза камгалал чок бичии күрүнеге удур Американың болгаш ооң саң-хөөчү чалчаларының агрессиязы-дыр.

Июнь 19-та Шефчилде тайбың камгалалының район конференциязынга «Каттышкан Штаттарның ажык ыйыышкыны-биле Гватемалаже халдаашкынны» буруу шаап турар резолюцияны бир үн-биле хүлээп алган.

Кыйгырыгда Каттышкан Нациялар агрессияны соксадырының аргазын тыварынче кыйгырыг бар.

Ист-Хэмде (Лондоннуң району) тайбың камгалалының комитеди Черчилльче дараазындагы телеграмманы чоруткан: «Гватемалаже чөптүг эвес халдаашкынның дугайында медээни дыннааш, бистер Айыыл чок чоруктуң Төвүлелинге тайбың байдалды катап тургузарынче хемчеглерни дораан алырын шуут негеп тур бис».

Великобританияның Коммунистиг партиязының Лондон организациязы ажылчын аңгының бүгү организацияларынга «Гватемаладан холуңар ырадыңар!» деп негелдени көдүрүп үндүрерин база Каттышкан Нациялар Организациялары Гватемаланың тускай эргелиг чазаан деткиирин негээр деп кыйгырыг үндүрген.

(СЭТА).

Чжоу Энь-лай биле Мендес Франстың аразынга болган чугаалажыышкыннар

ПАРИЖ. Берден Франс Пресс агентилелиниң дамчытканы болза:

Кыдат Улус Республиканың премьер-министри болгаш даштыкы херектер министри Чжоу Энь-лай июнь 23-те Бернде француз элчин черинге чеде берген. Ол-ла дораан ооң-биле Францияның премьер-министри Мендес Франстың аразынга чугаалажыышкын эгелээн.

Париж радиозунуң дамчыдып турары-биле алырга Мендес Франстың Чжоу Энь-лай биле чугаалажыышкыны ийи шак хире үргүлчүлээн.

Чжоу Энь-лай-биле чугаалажыышкын доозулган соонда Мендес Франс парлалга төлээлекчилеринге дараазында медеглелди кылган.

Чжоу Энь-лай болгаш мен, а ол ышкаш бистиң ажылдакчыларывыс Индий-Кыдатка хамаарышкан айтыырларның талазы-биле мырыңай албадалга чок чугаалажыышкынныг болдувус. Ол ажык болгаш бүдүштүг чугаалажыышкын Женева чөвүлел хуралы депшилгени чедип алыр дээрзинге идегеп болур арганы меңээ берип турар.

(СЭТА).

Общиналар палатазынга болган айтыыгларга Черчилльдиң харыылары

ЛОНДОН. Лондон радиозунуң дыннатканын ёзугаар алырга, Черчилль биле Иденниң ам Вашингтонче баар деп турары-биле холбаштыр июнь 22-де Англияның общиналар палатазынга элээн хөй айтыыглар салдынган.

Премьер-министр Черчилль ол айтыыгларга харыылавышаан, Вашингтонга болур чугаалажыышкыннарынга кандыг-даа тодаргай хүн айтыры айытынмаан деп чугаалаан. Ынчалза-даа чугаалажыышкыннарның чорудулгазында амгы үеде улуг ужур-дузалыг болуп турар бүгү айтыыглар талазы-биле санал-онал солчурунга идегеп турар мен деп чугаалаан.

Вашингтон чугаалажыышкыннарын организастаар дугайында шиитпир Женева чөвүлел хуралының буурап дүшкенин айтып турар ийиги атака база чедиишкип чок болган.

Черчилль Иденниң ам Вашингтонче баар деп турары-биле холбаштыр июнь 22-де Англияның общиналар палатазынга элээн хөй айтыыглар салдынган.

Премьер-министр Черчилль ол айтыыгларга харыылавышаан, Вашингтонга болур чугаалажыышкыннарынга кандыг-даа тодаргай хүн айтыры айытынмаан деп чугаалаан. Ынчалза-даа чугаалажыышкыннарның чорудулгазында амгы үеде улуг ужур-дузалыг болуп турар бүгү айтыыглар талазы-биле санал-онал солчурунга идегеп турар мен деп чугаалаан.

Вашингтон чугаалажыышкыннарын организастаар дугайында шиитпир Женева чөвүлел хуралының буурап дүшкенин айтып турар ийиги атака база чедиишкип чок болган.

Чугула хоорай болур Чикимулдуң районунда чазак шериглериниң чедиишкиннерин база дыннадыгда демдеглеп турар.

Кадыг-дошкун тулчуушкуннуң соонда чазак шериглери дайзынлы чылча шапкан.

Дайзынны истеп сүрер чорух чорутунуп турарын болгаш дайзын улуг чидириглерлиг болуп турарын сөөлгү дыннадыглар херечилеп турар.

Чиңгине шавар халдаашкынның баштайгы үези болуп турар чорудулгаларның түңнелинде бистиң армиявыс дайзынга улуг чидириглерни таварыштырган болгаш хөй санныг туттурган шериглерни база хөй санныг боо-чепсектерни, эк-чемзектерни, харылзаа херекселдерин, частыр үүлдерни болгаш шериг материалдарлыг янзы-бүрү хевирлиг чүүк автомашиналарын эжелеп алган.

(СЭТА).

Чадаг-терге спортунуң талазы-биле улустар аразының эш-хуунуң ужуражыышкыны

ТУЛА. Июнь 21-де маңаа Польшаның, Румынияның болгаш Совет Эвилелиниң чыынды командаларының чадаг-терге спортунуң талазы-биле улустар аразының эш-хуу ужуражыышкыны Трекке доозулган. Баштайгы хүнде бир километрге кыска дистанцияга маргылдаа болгаш 4 километрге тус-тус кижилериниң маргылдаазы болган. Аңаа эң эки түңнелди москвачы Р. Варгашкин көргүскен, ийиги болгаш үшкү черин совет чадагтергечилер В. Работягов биле Л. Хмель олар алганнар. Тус-тус кижилериниң чарыжынга О. Борисов (ССРЭ) бирги черни алган. Ийиги черни румын спортсмен К. Думитреску, үшкү черни В. Бахвалов (ССРЭ) алган.

Ийиги хүнде бир километрге болгаш 4 километрге команда маргылдаалары болган. Аңаа бирги черни Р. Варгашкин 1 минута 10,2 секундада эрткеш алган. Ол болза, делегейниң чаа рекорду. Мооң мурнундагы делегей рекорду база Варгашкиннiң болгаш ынчаарда ооң шагы—1 минута 10,4 секунда турган. Команда талазы-биле бирги черни совет спортсменнер В. Бахвалов, В. Федин, В. Мешков болгаш Борисов олар алганнар, олар 4 минута 49,6 секундада эрткеш, бүгү-эвилелдиң чаа рекордун тургусканнар.

Ийи хонукта болган маргылдааның түңнелинде ССРЭ-ниң командазы бирги черни, ийиги черни—Польшаныы, үшкү черни—Румынияныы алган.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

«Шын» солун редакциязының бажыңының дугаары өскерилген төлээде, моон соңгаар чагаалар ны болгаш албанның бижиктерин мооң адаанда адресче чорудар.

Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3.

РЕДАКЦИЯ.

СЭЭКТЕР—Кадыкшылганың хоралыг дайзыннары, *олар—ижин тифиниң, дизентерияның, туберкулёзтуң, глистерниң болгаш өске-даа аарыгларның халдавырларын тарадып турарлар.*

СЭЭКТЕРНИ ЧАГДАТПАҢАР!

Аъш чеминер тогланчызын, хирлиг саваларны чогуур өйүнде аштап арыглаңар. Аъш-чеминерни болгаш саваларны сээктерден тугланар. Херим-кажаа, бажың иштин арыг тургузуңар.

СЭЭКТЕРНИҢ НЕПТЕРЭЭР ЧОРУУН БОЛДУРБАҢАР!

Оларның өзүп-төрүүр уязы—өдек болгаш чуунду бактарны чогуур өйүнде арыглап аштаңар! Чуунду төгер уургайларның болгаш бок чыглыр өске-даа черлериниң үттерин так кылдыр туглап, оларны хлорлуг чугай ийикпе, азы хоюг довурак-биле бысканнап чажынар.

СЭЭКТЕРНИ ЧОК КЫЛЫҢАР!

Бүгү-ле аргаларны болгаш чепсектерни херегленер: сээк хораннаар суук үүлдерни, хоранныг саазыннарны, чышпындырар саазынны 2 хуу чигир эзилдириглиг формалинны, сээк шүүрлерин болгаш өске-даа үүлдерни.

БИЛИП АЛЫҢАР: чазын ийикпе, азы чайның эгезинде чаңгыс сээкти өлүрери чайның төнчүзүнде мун сээктерни өлүргени-биле бир дөмей болур.

Тыва областың санитар-чыдыышкын Бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 3. Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийн амыдырал, культура болгаш амыдырал килдистериниң—3—88. харыысалгалыг секретарьның 3—68, пропаганда болгаш кадр ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң, бухгалтерияның 4—98, иштики информация килдизиниң—3—65.

ТС—01906. Культура эргелелиниң типографиязы.